

DOLANDIRICILIK SUÇUNDA HİLE VE HİLENİN ZAMANI

Prof. Dr. Berrin AKBULUT*

Öz

Dolandırıcılık suçu ülke mevzuatlarına geç girmiş bir suç türüdür. Türk hukukunda hem 765 sayılı Türk Ceza Kanununda (TCK) ve hem de 5237 sayılı Kanunda düzenlendiğini görmekteyiz. Dolandırıcılık suçunun oluşması için aranan unsurlardan biri de hiledir. Hilenin nasıl gerçekleştirileceği TCK'da tanımlanmamıştır. Doktrin ve uygulama tarafından belirlenmektedir.

Hilenin gerçekleştirildiği zaman dolandırıcılık suçunun oluşması açısından önemlidir. Dolandırıcılık suçu, yararın sağlanmasıyla tamamlandığından yararın sağlanmasına kadar gerçekleştirilen hile suçun oluşmasını sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Dolandırıcılık • Hile • Yarar Sağlamak • Hilenin zamanı

CHEATING AND THE TIME OF CHEATING IN THE CRIME OF FRAUD

Abstract

The crime of fraud is a type of crime that has been included in the country's legislation late. In Turkish law, we see that it is regulated both in the Turkish Penal

* Prof. Dr. Berrin Akbulut, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı | Asst. Prof., Selçuk University, Faculty of Law, Department of Criminal and Criminal Procedure Law, Konya, Turkey.

✉ bakbulut@selcuk.edu.tr • ORCID 0000-0001-8045-2784

✎ **Atıf Şekli** | Cite As: AKBULUT Berrin, "Dolandırıcılık Suçunda Hile ve Hilenin Zamanı", *SÜHFD.*, C. 30, S. 4, 2022, s. 2267-2301.

✎ **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✎ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Code (TPC) No. 765 and in Code No. 5237. One of the element sought for the occurrence of fraud is cheating. How the cheating will be carried out is not defined in the TPC. It is explained by doctrine and court decisions.

The time the cheating is performed is important in terms of the occurrence of the fraud crime. Since the crime of fraud is completed with the provision of the benefit, the cheating carried out until the benefit is provided creates the crime.

Key Words

Fraud • Cheating • Benefit • Time of Cheating

GİRİŞ

Dolandırıcılık suçu, ekonomik suç kapsamında nitelendirilen bir suçtur. Teknolojide, ticaret ve sanayide yaşanan gelişmeler dolandırıcılık suçunun işlenmesini artırmakta ve küresel nitelik almasını sağlamaktadır. Dolayısıyla dolandırıcılık suçunun tarihi süreçle birlikte işlenme oranı artan bir suç türü olduğu söylenebilir. Günümüzde de en sık işlenen suçlardan biri olduğu belirtilmelidir¹. İnsanların ekonomik hayatında yaşadığı zorluklar, teknolojik alanda yaşanan gelişmelerin fiillerin işlenmesini kolaylaştırması ve daha büyük miktarlarda kazanç elde etme imkânı sağlaması, hayatını hukuka aykırı yollardan elde ettiği kazançla sağlama isteği gibi nedenler dolandırıcılık suçunun işlenmesini sağlamaktadır.

Dolandırıcılık suçu 5237 sayılı TCK'nın özel hükümler kitabında kişilere ilişkin ikinci kısmın malvarlığına ilişkin onuncu bölümünde 157-159. maddelerde düzenlenmiştir. Dolandırıcılık suçunun oluşması için hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp tasarruf ettirilmesi ve bu tasarruf nedeniyle yarar sağlanması gerekmektedir. Dolayısıyla suçun oluşması için aranan ilk hareketi hile oluşturmakta, aldatma ve yarar sağlama hileye bağlı olarak gerçekleşmektedir.

Bu çalışmada dolandırıcılık suçunun oluşması için aranan hilenin neyi ifade ettiği ve hilenin hangi aşamaya kadar gerçekleştirilmesi halinde dolandırıcılık suçunun oluşacağı ifade edilecektir.

I. GENEL OLARAK

Dolandırıcılık suçu kökenini hırsızlıktan almaktadır. Zira önce hırsızlık suçu cezalandırılmıştır². Dolandırıcılık fiilinin diğer suçlardan

¹ Dolandırıcılık suçunun, ticaret ve sanayideki çağdaş ve küresel, karmaşık ekonomik ilişkilerin ortaya çıkardığı bir suç türü olduğuna ilişkin olarak Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar (C. I), 4. Bası, İstanbul 2017, s. 491.

² Dönmezer, Sulhi, Kişilere ve Mala karşı Cürümler, 16. Bası, İstanbul 2001, s. 448.

bağımsız bir suç olarak nitelik kazanması uzun bir tarihi gelişim sonucunda olmuştur³. Aynı ve bağımsız bir suç olarak ilk defa 1810 tarihli Fransız Ceza Kanununda düzenlemiştir. Bu zamana kadar hileli hareketlerin cezalandırılması söz konusuysa da dolandırıcılık ismiyle bağımsız suç olarak kabul edilmesi söz konusu değildi⁴. Dolandırıcılık suçunun ilk izlerine Roma hukukunda “falsum” ve “furtum” müesseselerinde rastlanmaktadır. 2. yüzyılda fevkalade suçlar arasında yer alan Stellionatus’un bugünkü dolandırıcılık suçuna en yakın kavram olduğu belirtilmektedir. Zaman içinde hırsızlıktan ayırt etmek için tespitler yapılmışsa da dolandırıcılık kapsamında olan fiiller sahtekarlıkla karıştırılmıştır⁵. Dolandırıcılık fiili ilk olarak bu isimle Fransız Ceza Kanunuyla düzenlenmiştir.

Türk hukukunda dolandırıcılık fiilinin 1274 (1858) tarihli Kanunun 2. Babının 8. Faslıının 233. maddesinde düzenlediğini görmekteyiz⁶. 1274 tarihli Kanun⁷ farklı tarihlerde değişikliklere uğramışsa da 765 sayılı Kanun yürürlüğe girinceye kadar uygulanmıştır⁸. Dolandırıcılık suçu 765 sayılı Kanunun ise 503. ve 504. maddelerde hükme bağlanmıştır⁹. 503.

-
- ³ Önder, Ayhan, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında İşlenen Suçlar, İstanbul 1994, s. 363.
- ⁴ Aydın, Devrim, “Dolandırıcılık Suçu”, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1910027>, s. 652 ve dipnot 4.
- ⁵ Önder, s. 363.
- ⁶ 233. madde: “Dolandırıcılık yolunda türlü hile ve desais imali ile bir adamın akça ya emlak veya tahvilat ve senedatını vesair eşyasını bir takrib elinden alan şahıs üç aydan üç seneye kadar hapis olunur ve kendisinden bir mecdiye altınundan elli mecdiye altınına kadar ceza-i nakdi dahi alınır ve memurin-i devletten ise bu cezalardan başka memuriyetten tard cezasına dahi müstehak olur”. 1274 tarihli Ceza Kanununun tam metni için bkz.: Gökçen, Ahmet, Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, İstanbul 1989, s. 117 vd.
- ⁷ 1274 tarihli Kanun, hem kaynakları şeri hükümlerle ilişkisi nedeniyle hem de tatbik şekliyle en çok tartışmaya yol açan Kanun olduğu ifade edilmektedir. Bazıları Fransız Ceza Kanununun yanlış tercümesi olduğunu, bazıları ise nerede uygulanacağı belli olmayan bir kanun olduğunu, bazıları ise bu görüşlerin doğru olmadığını, kanunun şeri hükümlere aykırı olmasının söz konusu olmadığını belirtmektedirler. Bkz.: Akgündüz, Ahmet, “Kanunnamelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri Şer’i Tahlili”, İslami Araştırmalar Dergisi, C. 12, S. 1, 1999, s. 15.
- ⁸ 1274 tarihli Ceza Kanunundan önce 1256 (1840) tarihli ve 1267 (1851) tarihli Kanunlar kabul edilmişse de bu kanunlarda dolandırıcılık şeklinde bağımsız suç düzenlenmemiştir.
- ⁹ 503. madde: “Bir kişiyi kandırabilecek nitelikte hile ve desiseler yaparak hataya düşürüp onun veya başkasının zararına, kendisine veya başkasına haksız bir menfaat sağlayan kişiyi bir yıldan üç yıla kadar hapis ve sağladığı haksız menfaatin bir misli kadar ağır para cezası verilir.

maddede temel şekli 504. maddede ise nitelikli şekli düzenlenmiştir. 765 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ise 157-159. maddelerinde dolandırıcılık fiili düzenlenmiştir. TCK'nın 157. maddesinde dolandırıcılık suçunun temel şekli, 158 ve 159. maddelerde suçun nitelikli halleri düzenlenmiştir. 158. maddede cezanın daha fazla verilmesini gerektiren nitelikli hal, 159. maddede ise cezanın daha az verilmesini gerektiren nitelikli hal hükme bağlanmıştır.

TCK m. 157'ye göre, *“Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası verilir”*.

Düzenlemeye göre, dolandırıcılık suçunun maddi unsurunun oluşması için failin hileli davranışlar gerçekleştirmesi, bu hilenin etkisiyle muhatabın aldatılmış olması, mağdurun bu yanılğı sonucu malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunmuş olması ve kendisi veya bir başkası aleyhine bir zararın meydana gelmesi ile failin kendisine veya bir başkasına yarar sağlanmış olması gerekmektedir. Belirlemeden de anlaşıldığı gibi dolandırıcılık suçu için muhatabın aldatılıp hataya sevk edilmesi, failin hileli davranışlarının sonucu olması gerekmektedir. Yani hataya sevk etmeyle hileli davranışlar arasında nedensellik bağı olmalıdır. Ayrıca dolandırıcılık suçu için mağdurun kendisinin veya başkasının zararına tasarrufta bulunması ve fail veya başkası lehine yarar sağlanması gerekmektedir.

Fiili, mağdurda esasen var olan hatadan, hile ve desise kullanmak suretiyle yararlanarak gerçekleştiren kişi hakkında da birinci fıkrada yazılı ceza uygulanır”.

504. madde: *“Yukarıdaki maddede belirtilen dolandırıcılık suçu;*

1. Banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak maksadıyla,
2. Sigorta bedelini almak maksadıyla,
3. Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesinin haberleşme araçlarını veya banka veya kredi kurumlarını veya herhangi bir kamu kurum ve kuruluşunu vasıta olarak kullanmak suretiyle,
4. Yurt dışında iş bulmak, ikamet izni veya vize almak bahanesiyle,
5. Bir kimseyi içinde bulunduğu tehlikeli veya zor durumdan kurtarmak bahanesiyle,
6. Bir kimseyi askerlikten tamamen veya kısmen kurtarmak bahanesiyle,
7. Kamu kurum ve kuruluşlarının veya kamu yararına çalışan hayır kurumlarının zararına olarak,
8. Meslek ve görevlerini yaptıkları sırada avukatlar, dava vekilleri, vekiller veya kurum yöneticileri tarafından,

İşlenirse, faille iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve sağladığı haksız menfaatin iki misli kadar ağır para cezası verilir. Suçun işlenmesinde yukarıda yazılı hallerden iki veya daha fazlası birleşirse hapis cezasının asgari haddi üç yıl ağır haptir”

Yararın sağlanması dolandırıcılık suçunun tamamlanması sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca failin dolandırıcılık suçunun maddi unsurlarını bilerek hareket etmesi, yani kastının bulunması gerekmektedir. Yani davranışının hile teşkil ettiğini, bu davranışının aldatıcı nitelikte olduğunu, hileye maruz kalan kişinin veya başkasının malvarlığında eksilme olduğunu, buna karşılık kendisinin veya üçüncü kişinin malvarlığında artma meydana geldiğini bilmelidir. Fail bunlardan birini dahi bilmediğinde kastı bulunmaz ve dolandırıcılık suçu oluşmaz. Ayrıca suçun oluşması için hukuka aykırılığın da gerçekleşmesi şarttır.

Dolandırıcılık suçu için, hilenin yapılması ve yararın sağlanmasını arandığı için çok hareketli suç özelliği taşımaktadır¹⁰. Bu özelliği nedeniyle dolandırıcılıkla ilgili müesseselerin buna göre açıklanması gerekmektedir. Örneğin failin kastının her iki hareketin icrası sırasında da bulunması şarttır¹¹. Yani failin hem hilenin yapılmasında hem de yararın sağlanmasında kastının bulunması ve hilelin yararın sağlanmasına yönelik yapılması gerekir. Yine korunan hukuki değer dolandırıcılığın çok hareketli suç olduğuna göre değerlendirilmesi gerekir. Dolandırıcılık suçunda hilenin yapılması ve yararın sağlanması söz konusu olduğundan korunan

¹⁰ 157. maddenin gerekçesi. Ayrıca Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, 7. Baskı, Ankara 2020, s. 736; Özgenç, İzzet, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, Ankara 2002, s. 16. Neticeli suç olduğuna ilişkin olarak bkz.: Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar, Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 16. Baskı, Ankara 2021, s. 716; Eker-Kazancı/Zeyrek, s. 525 (yazarlar mağdurun aldanmasını da hareket olarak ifade etmektedirler).

¹¹ Çok hareketli suçlarda kast için bkz.: Jescheck, Hans-Heinrich/Weigend, Thomas, Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil, 5. Auflage, Berlin 1996, s. 294, dipnot 10; Schönke/Schröder-Cramer/Sternberg-Lieben, § 15, kn. 25; Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 15. Baskı, Ankara 2022, s. 169.

hukuki değer, hem malvarlığı hem de irade özgürlüğüdür¹²¹³. 157. madde gerekçesinde de, dolandırıcılık suçunun malvarlığı aleyhine işlenen bir suç olduğu, ayrıca aldatıcılık niteliği taşıyan hareketlerle kişiler arasındaki ilişkilerde var olması gereken iyi niyet ve güvenin ihlal edildiği, bu suretle irade özgürlüğünün ihlal edildiği belirtilmektedir. Suçun konusu da hem kişinin iradesi hem de yararı oluşturan malvarlığı kapsamına giren değerlerdir. Suçun faili herhangi bir kimse olabilir. Mağdur da herhangi bir kimse olabilir. Ancak hilenin muhatabı olan kişi ile malvarlığında azalma olan kişinin farklı olduğu durumlarda hileye maruz kalan ve tasarrufta bulunan kişi mağdur, malvarlığında azalma olan kişi ise suçtan zarar görendir¹⁴.

II. HİLE

Dolandırıcılık suçunun oluşması için aranan hile, TCK m. 157’de tanımlanmamış ve nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin bir belirleme yapılmamıştır. Dolayısıyla hilenin herhangi bir şekilde gerçekleştirilebilmesi mümkün olmakla beraber, bazı özelliklere de sahip olması gerekir.

-
- ¹² Dolandırıcılık suçunda korunan hukuki değer ne olduğu doktrinde tartışmalıdır. Bazı yazarlar malvarlığı olduğunu ifade ederken (Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Güncellenmiş 19. Baskı, Ankara 2021, s. 864; Wessels Johannes/Hillenkamp, Thomas (Çev. Ali Kemal Yıldız), Malvarlığına Karşı Suçlar ve Ekonomik Suçluluk, Ankara 2009, s. 99; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 705; bazı yazarlar hem malvarlığının hem de irade özgürlüğünün korunduğunu belirtmektedirler (Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Güncellenmiş 11. Baskı, Ankara 2016, s. 425; Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 734 (irade özgürlüğünü de ifade etmekle beraber öncelikle korunan değer malvarlığı olduğunu belirtmektedirler); Kamışlı, Gani, Dolandırıcılık Suçu, 2. Baskı, Ankara 2021, s. 22; Parlar, Ali, Dolandırıcılık Suçu, Ankara 2011, s. 16; Özgenç, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 16; Eker-Kazancı, Behiye/Zeyrek, İlker, “TCK’da Dolandırıcılık Suçu”, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C. 21, Özel S., 2019, s. 521.
- ¹³ Yargıtay da hem malvarlığının hem de irade özgürlüğünün korunduğunu kabul etmektedir: CGK, 10.06.2021, E. 2018/615, K. 2021/270.
- ¹⁴ Özgenç, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 30; Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 735; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 710; Malvarlığına zarar verilenlerin hileye maruz kalanların yanında mağdur olduğuna ilişkin olarak bkz.: Centel/Zafer/Çakmut, s. 499-501; Önder, s. 366. Malvarlığı zarara uğrayan kişinin mağdur olduğuna ilişkin olarak bkz.: Tezcan/Erdem/Önok, s. 865.

Hile, Arapça kökenli bir kelime olup “Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, desise, entrika” anlamına gelmektedir¹⁵. Hukukta hile¹⁶ ise başkasının tasavvuru üzerinde etki meydana getiren ve onu objektif olarak hataya düşüren bir davranış olarak tanımlanmaktadır¹⁷. Kişinin tasavvuru ile gerçeğin birbirine uymadığı durumlarda ise hata söz konusudur¹⁸. Dolayısıyla bir kişi üzerinde etkide bulunmaksızın yalnızca vakıaları değiştirmek, objelerde manipülasyon yapmak hile oluşturmaz¹⁹. Görüldüğü gibi hilenin gerçek kişiye karşı gerçekleştirilmesi gerekir. Bilişim araçlarına yönelik yapılan hileler (TCK m. 244, 245)²⁰ veya otomatlara yönelik hileler (TCK m. 163) dolandırıcılık suçunu oluşturmaz. Örneğin,

¹⁵ <http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EF05A79F75456518CA> (E. T. 18 Haziran 2008).

¹⁶ Hukukumuzda 765 sayılı Kanun döneminde ceza hukukunda hile ile medeni hukuktaki hile arasında ayırım olup olmadığına ilişkin belirlemeler yapılmaktaydı: Selçuk, Sami, Dolandırıcılık, İstanbul 1982, s. 92 vd.; Savaş, Vural-Mollamahmutoğlu, Sadık, Türk Ceza Kanunu Yorumu (C. IV), 3. Bası, Ankara 1999, s. 5462 vd. Ayırma karşı çıkanlar için bkz.: Erem, Faruk, Türk Ceza Kanunu Şerhi, Özel Hükümler (C. III), Ankara 1993, s. 2431; Erem, Faruk, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku (C.IV), Özel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 1985, s. 650; Özgenç, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 18; Önder, s. 370; Hafizoğulları, Zeki/Özen, Muharrem, Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Kişilere Karşı Suçlar, 2. Baskı, Ankara 2011, s. 384. Ayrıca bkz.: Dönmezer, s. 451, 452; Soyaslan, s. 425, 426; Cihan, Erol, Cebir Kullanma Cürmü (TCK.m.188), İstanbul 1978, s. 60, 61. Ancak Özel Hukuk hilesi ile Ceza Hukuku hilesi ayırımının uzunca bir süredir önemini kaybettiği de belirtilmektedir. Bkz.: Toroslu, Nevzat, Ceza Hukuku, Özel Kısım, Ankara 2005, s. 176. 5237 sayılı Kanundan sonra bu ayırımın geçerli olmadığı ifade edilmektedir: Tezcan/Erdem/Önok, s. 872.

¹⁷ Tröndle, Herbert/Fischer, Thomas, Strafgesetzbuch und Nebengesetze, 53. Auflage, München 2006, § 263, kn. 6; Tezcan/Erdem/Önok, s. 869; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 711

¹⁸ Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 33.

¹⁹ Tröndle/Fischer, § 263, kn. 6, 10.

²⁰ Yargıtay, “*sanığın, katılan şirkete ait... Mağazasında bilgisayar sorumlusu olarak çalıştığı, şubelerde yapılan satışların yine şubelerde bulunan bilgisayar vasıtasıyla, şirket merkezindeki server üzerinde bulunan veri tabanına işlendiği ve bu işlem sonunda merkezdeki programdan şubelerdeki günlük satış ve stok miktarının takip edildiği, yapılan kayıtların merkezde görevli “....” isimli kullanıcı olan sanık tarafından bilişim sisteminin işleyişi değiştirilerek sisteme gerçeğe aykırı veri yerleştirmek suretiyle haksız çıkar sağlandığı, haksız yararın doğrudan katılana yönelik hileli davranışlarla gerçekleşmemesi karşısında eylemin dolandırıcılık olarak nitelendirilemeyeceği gibi, katılan tarafından sanığın zilyetliğine devredilmiş bir mal bulunmaması karşısında eylemin güveni kötüye kullanma suçunu da oluşturmayacağı belirlenmiş olmakla sanığa yüklenen eylemin TCK’nın 244/4. maddesinde düzenlenen bilişim sistemini aracı kılarak yarar sağlama suçunu oluşturduğunu” kabul etmiştir: 23. CD, 14.12.2015, E. 2015/4528, K. 2015/8082.*

failin bir bankanın görevlisini hile ve desise kullanmak suretiyle hataya düşürerek bir hesaba para aktarılmasını sağladıktan sonra, bu parayı banka-matik yoluyla çekmesi fiili dolandırıcılık niteliğindedir²¹. Yargıtay da verdiği kararlarda insana yönelik hilenin bulunduğu durumlarda dolandırıcılık suçunun gerçekleştirildiğini, sadece bilişim sisteminin kullanılması suretiyle çıkar sağlandığı durumlarda ise bilişim sistemi aracılığıyla haksız çıkar sağlama suçunun oluştuğunu kabul etmektedir²².

²¹ Fail, haksız çıkarı hem bir kişiyi dolandırmakla hem de bilişim sistemini kullanmak suretiyle sağlarsa dolandırıcılık suçundan sorumlu olacaktır. Bu durumda TCK m. 244/4'ün gerçekleşmesi yalnızca görünüştedir. Örneğin manipülasyon oluşturan hareketlerle aynı zamanda veri işlem olayını kontrol etmekle görevli kişi aldatılırsa, fail dolandırıcılık suçundan (m. 158/1-f) sorumlu olacaktır²¹. Olayımızda amaç görevli kişinin kandırılarak tasarrufta bulunulmasını sağlamak olduğundan ve suç da bu kişinin tasarrufuyla gerçekleştiğinden, failin fiiline uygulanacak hüküm TCK'nın dolandırıcılığı düzenleyen hükmüdür. Ancak malvarlığı tasarrufunun görevli kişinin fiiliyle gerçekleştiği tespit edilemiyorsa veya onun tarafından yapılmamışsa bu takdirde fail yalnızca m. 244/4'ten cezalandırılacaktır.

²² *“Dolandırıcılık suçu; hileli davranışlarla bir kişinin aldatılıp onun veya bir başkasının zararına, failin kendisine veya bir başkasına yarar sağlaması suretiyle oluşur. Suçun maddi unsurlarını oluşturan hareketlerin, gerçek bir kişiye yöneltilmiş olması, onun kandırılarak çıkar sağlanması gerekir. Bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması suretiyle dolandırıcılık suçunda ise, verileri toplayıp yerleştirdikten sonra bunları otomatik işlemlere tabi tutma olanağını veren manyetik sistemler araç olarak kullanılıp gerçek kişiler aldatılarak çıkar sağlanmaktadır. Bankaların etkin işlevi bulunan çek, hesap cüzdanı, dekont gibi maddi varlıklarının kullanılması halinde ise, banka vasıta kılımarak dolandırıcılık suçu oluşacaktır. Gerçek bir kişiyle karşı karşıya gelmeden, yüz yüze veya telefon, bilgisayar, bilgi geçer gibi bir başka vasıta kullanılarak görüşmeden, konuşmadan, kişilere yönelik hileli davranışlarla aldatılmadan sadece bilişim sistemi kullanılarak doğrudan doğruya çıkar sağlanması halinde “bilişim sistemine girerek haksız çıkar sağlama suçu” gerçekleşecektir. Somut olayda ise; sanığın, katılanın G... Bankası 1. Levant Şubesi'nde bulunan hesabına internet bankacılığı yoluyla girip hesaptaki paradan 3.200.00 TL'yi G... Bankası Osmanbey Şubesi'ndeki kendi hesabına internet yoluyla havale ettikten sonra parayı çekerek haksız menfaat sağladığı iddia ve dosya içeriğine uygun kabul edilmesi karşısında; gerçek kişiye yönelen hile oluşturacak nitelikte bir hareketin bulunmaması ve tamamen bilişim sistemi içinde gerçekleştirilmesi nedeniyle dolandırıcılık suçunun unsurlarının bulunmadığı, “verinin taşınabilir bir mal olarak kabul edilmesinin olanaklı olmaması nedeniyle hırsızlık suçunun unsurlarının da gerçekleşmediği eylemin, suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nın 525/b (5237 sayılı TCK'nın 244/4. maddesine uygun “bilişim sistemini engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suretiyle haksız çıkar sağlama”) maddesinde öngörülen bilişim suçunu oluşturduğu gözetilmeden, suçun nitelendirilmesinde yanılıya düşürerek bilişim sistemlerinin aracı olarak kullanılması suretiyle dolandırıcılık suçundan mahkumiyetine karar verilmesi, yasaya aykırıdır”, 11. CD, 07.10.2009, E. 2009/1616, K. 2009/11328. “Gerçek bir kişiyle karşı karşıya gelmeden, yüz yüze veya telefon, bilgisayar, bilgi geçer gibi bir başka vasıta kullanılarak görüşmeden, konuşmadan, hileli davranışlarla gerçek kişiler dolandırılmadan sadece bilişim sistemi kullanılarak doğrudan doğruya çıkar*

Hilenin bir vakıya ilişkin olması gerekir²³. Vakıa geçmişte veya şimdi olmakta olan olayları, ilişkileri veya durumları ifade etmektedir²⁴. Bir başka ifadeyle vakıa, insanın iç veya dış dünyasına ilişkin geçmişte gerçekleşmiş veya halen gerçekleşmekte olan, dışardan algılanabilen veya kontrol edilebilen ve bu suretle ispatlanması mümkün olan somut durumları ifade etmektedir²⁵. Örneğin bir şeyin, eşyanın miktarı, nitelikleri, bir insanın kimliği, yaşı, medeni hali, sosyal veya iktisadi durumu, bir edimin sözleşmeye uygun olup olmadığı hususları birer vakıa olarak kabul edilmelidir (dış dünyaya ilişkin olgular)²⁶. Bir kanaatin varlığı veya belirli bilgiler ve niyetler (örneğin verilen parayı kutsal mekandaki bağış kutusuna atmak niyeti gibi)²⁷ sübjektif durumlar iç dünyaya ilişkin olgulardır. Bu olgular sübjektif olarak denetlenebilirler²⁸. Ödeme niyeti olmamasına rağmen ödeyeceğine ilişkin bilgi vermek, vaat ve taahhütte bulunmak bu niteliktedir. Sözleşmenin kurulması aşamasında ödeyecek durumda olmamasına rağmen ödeyeceğine inandırarak sözleşme yapılmasını sağlamak dolandırıcılıkta hile teşkil etmektedir²⁹. Konser paralarının

sağlanması halinde "bilgi sistemine girerek haksız çıkar sağlama suçu" gerçekleşecektir. Somut olayda oluşa uygun kabule göre; Kayseri PTT Müdürlüğü Otomasyon Bölümünde bilgisayar teknisyeni olarak görev yapan sanık M.Ö.Ö. ile Kayseri'de bulunan özel bir dershanede öğretmen olan diğer sanık A.K.'nin fikir ve eylem birliği içerisinde hareket ederek, 2002 yılının Mayıs ve Eylül ayları arasında Sivas, İstanbul-Fatih, Beyazıt, Bağcılar, Zeytinburnu, Küçükçekmece, Sefaköy, Merter, Bayrampaşa, Aksaray, Mecidiyeköy, Avcılar ve Kağıthane, Ankara-Ulus, Kızılay, Ahmetler, Emek ve Keçiören PTT merkezlerinden kabul işlemi yapılan bir kısım para havaleleri tutarlarına, PTT on-line sistemi veri tabanına girilmek suretiyle rakam ilave edilerek ödeme merkezlerince, gerçekte havale edilenden 10 veya 100 kat fazla tutarda ödeme yapılmasını sağlayarak haksız menfaat temin eden sanıkların eylemlerinin tamamen bilişim ortamında gerçekleştirilmiş olması, gerçek kişiye karşı yöneltilen her hangi hileli bir davranışın bulunmaması nedeniyle 765 sayılı TCK.nun 525/b-2 maddesindeki (5237 sayılı TCK.nun 244/4 md) bilişim suçunu oluşturacağı gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması", 11. CD, 12.10.2009, E. 2008/11060, K. 2009/11936.

²³ Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 8.

²⁴ Tröndle Fischer, § 263, kn. 6.

²⁵ Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 8.

²⁶ Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 8.

²⁷ Wessels/Hillenkamp, s. 103.

²⁸ Wessels/Hillenkamp, s. 103.

²⁹ Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 738; Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 10; Özgenç, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 21.

depresyönelere bağışlanacağının söylenmesi ancak depresyönelere herhangi bir bağışta bulunulmaması yine dolandırıcılık suçunu oluşturur³⁰.

Hile için bir vakıa hakkında yanıltıcı açıklamalarda (beyanlarda) bulunulmalıdır³¹. Bu nedenle gerçekte mevcut olan bir hususu olmuş, gerçekleşmiş gibi göstermek, gerçekleşmiş bir vakıanın oluşum şekline başka unsurlar ilave etmek veya gerçekleşmiş bir vakıayı bütün olarak veya belirli unsurları itibariyle gerçekleşmemiş göstermek halleri hileyi oluşturur³². Dinî inanç veya batıl inançlar da iç dünyaya ilişkin olgular olup hile teşkil edebilir³³. Bir başka ifadeyle yanıltıcı açıklamaların yapıldığı vakıalar, ruhi durumla, gerçeklikle, örneğin inanışla da ilgili olabilir³⁴. Bu anlamda sahip bulunduğu batıl inanışların istismarı suretiyle bir kişinin yanlıya sevk edilmesi hile olduğu gibi bizzat failin muhatabı batıl bir inanca sevk etmesi suretiyle de hile gerçekleştirilebilir³⁵. Bir vakıaya ilişkin tahminlerinden, kabullerinden, çıkardığı sonuçlardan hareketle görüş bildirmek veya yargıda bulunmak suretiyle de hile gerçekleştirilebilmektedir³⁶. Bir eşyanın tarihi özelliğinden bahsederek çok değerli olduğunun söylenmesi³⁷, bir avukatın hukuken imkânsız olduğu halde bir uyuşmazlığı lehine sonuçlandıracağı vadiyle bir kimsenin vekilliğini üstlenmesi dolandırıcılık suçunda hile teşkil etmektedir³⁸.

Mağdura temin edilecek geleceğe yönelik kazanç tasarrufları, piyasa şartlarının iyi gözlemlenmemiş olması nedeniyle kazanç beklentilerinin gerçekleşmemesi durumunda hile teşkil etmez. Ancak gerçeğe aykırı olarak büyük kârlar elde ettiğinden bahisle, şirkete üye olmaya

³⁰ Özgenc, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 22.

³¹ Tröndle/Fischer, § 263, kn. 6.

³² Özgenc, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 19.

³³ Tiedemann, Klaus, Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar, Großkommentar, 12. Aufl., §§ 263 bis 266b, Neunter Band, Berlin/ Boston 2012, §263, kn. 20.

³⁴ Lackner, Karl/Kühl, Kristian, Strafgesetzbuch, 21., neubearbeitete Auflage, München 1995, § 263, kn. 4. Ayrıca bkz.: Tröndle/Fischer, § 263, kn.7.

³⁵ Özgenc, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 20.

³⁶ Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 9; Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 738. Özgenc, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 20.

³⁷ Özgenc, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 20.

³⁸ Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 739; Özgenc, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 20, 21. Ayrıca bkz.: Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 9, 10.

yönelik tanıtım faaliyetleri veya toplanan paraların kâr adı altında ortak edilen kişilere dağıtılması dolandırıcılık suçu açısından hile teşkil eder³⁹.

Kural olarak gelecekte gerçekleşebilecek hususlar vakia olarak kabul edilmezler⁴⁰. Ancak bugünkü şartlara dayanarak gelecekle ilgili olarak gerçekleşeceği belirtilen olaylar (bilimsel tespitlere dayanarak belirli zamanda depremin vuku bulacağını belirterek)⁴¹ ifade edilmek suretiyle bir kişinin yanılığa sevk edilmesi halinde de hile söz konusudur⁴². Gelecekte gerçekleşeceği iddia edilen olaylar önceden tahmin edilebilir, doğruluğu denetlenebilir değilse ortada hile bulunmamaktadır. Gelecek yaz belli bir bölgeye dolu yağacağına ilişkin bir beyan tahmin edilebilir, doğrulanabilir nitelikte olmadığı için bu beyanın kullanılarak kişinin aldatılmaya çalışılmasında hile bulunmamaktadır⁴³.

Hileli davranışlar sözle, yazıyla, eylemli hareketlerle veya başka herhangi şekilde de gerçekleştirilebilir⁴⁴. Örneğin bir kişinin kasadaki malların fiyat etiketini gizlice değiştirdikten sonra satışa sunması, kullanılmış aracın kilometresiyle oynayarak satışa arz etmesi hile teşkil eder⁴⁵. Yine sahte belge göstermek, düşük ayarlı altına yüksek ayarlı altın damgası vurmak dolandırıcılık suçunda hile oluşturur⁴⁶. Kaza yapmış aracın kaza yapmamış olarak gösterilmesi suretiyle satılması dolandırıcılıkta hile teşkil eder. Gerçeğe aykırı beyanlar herhangi bir iletişim aracılığıyla veya araçla da gerçekleştirilebilir⁴⁷. Basın yoluyla, televizyon yoluyla, internet aracılığıyla, billboardlara asmak suretiyle de hile teşkil eden hareketler gerçekleştirilebilir. Gerçek olmayan olayları gerçekmiş gibi

³⁹ Özgenç, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 20.

⁴⁰ Konu tartışmalıdır. Bazı yazarlar gelecekte gerçekleşmesi söz konusu hadiselerin olay teşkil etmeyeceğini belirtirken (Wessels/Hillenkamp, s. 103) bazı yazarlar belirli şartlar altında olay teşkil edeceğini kabul etmektedirler (Özgenç, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 20; Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 8; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 712; Tezcan/Erdem/Önok, s. 869; Centel/Zafer/Çakmut, s. 508).

⁴¹ Tröndle/Fischer, § 263, kn. 6 Ayrıca bkz.: Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 8.

⁴² Özgenç, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 20; Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 8.

⁴³ Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 8.

⁴⁴ Tiedemann, LK- StGB § 263, kn. 24.

⁴⁵ Wessels/Hillenkamp, s. 105.

⁴⁶ Tezcan/Erdem/Önok, s. 869.

⁴⁷ Tiedemann, LK- StGB § 263, kn. 24.

göstermek açıkça veya hukuksal sonuç doğurmaya yönelik ikna edici (örtülü) hareketlerle de gerçekleştirilebilir. Önemli olan ilgilinin tasavvurunun etkilenmesi ve failin davranışının nedensel değere sahip olmasıdır⁴⁸. Bir başka ifadeyle hile, açıkça gerçekleştirilebileceği gibi zımni nitelikte davranışla da (sözle ifade etmemekle beraber, susması örtülü beyan teşkil ediyorsa) işlenebilir. Eğer kişinin yaptığı zımni nitelikteki beyan, gerçekte örtüşmüyorsa ve kişiyi hataya düşürmüştse hile unsuru gerçekleşmiş sayılır⁴⁹. Örneğin ödeme gücü olmadığı halde otele veya restorana giderek yemek ısmarlamak veya konaklamak örtülü beyan niteliğindedir. Yine borcun ödenmesi için çekin verilmesi, çekin ödeneceği garantisini içermektedir⁵⁰. Doktrinde bazı yazarlar tarafından belirtilen hallerde ihmali şekilde gerçekleştirilmiş dolandırıcılık fiili bulunduğu belirtilmektedir⁵¹.

Hile, icrai bir şekilde gerçekleştirilebileceği gibi ihmali şekilde de işlenebilir⁵². Dolayısıyla dolandırıcılık suçu ihmali şekilde de işlenebilir. Biz suç tipinin uygun olmak şartıyla icrai suçların ihmali şekilde işlenmesinin mümkün olduğunu kabul ettiğimizden⁵³ dolandırıcılık suçunun da ihmali şekilde işlenebileceğini benimsiyoruz. 157. madde gerekçesinde de

⁴⁸ Wessels/Hillenkamp, s. 105.

⁴⁹ Bkz.: Tröndle/Fischer, § 263, kn. 12; Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 14/15.

⁵⁰ Wessels/Hillenkamp, s. 107.

⁵¹ Özgenç, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 64, 65.

⁵² Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku, Türk Ceza Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 18. Bası, Ankara 2022, s. 394. Dolandırıcılıkta ihmalle ilgili olarak bkz.: Haft, Fritjof, Strafrecht Besonderer Teil, 6. Auflage, München 1997, s. 204, 205.

⁵³ Yargıtay da TCK m. 309 ile ilgili verdiği karar da amaca hizmet eden ve katkı sunan icrai (ya da garantör olunan hallerde ihmali) harekette bulunarak bu suça iştirakin her halinin mümkün olduğunu kabul etmektedir: 16. CD, 03.04.2018, E. 2017/3800 K. 2018/957 T. 3.4.2018. TCK m. 309'un ihmali şekilde işlenebileceğine ilişkin olarak ayrıca bkz.: 16. CD, 14.07.2017, E. 2017/1443, K. 2017/4758. Yargıtay TCK m. 136'ın da ihmali şekilde işleneceğini kabul etmektedir: "Sanıkların sahibi olduğu özel hastanede hastane müdürü ve başhekim olarak görev yapan, hastanenin aynı zamanda ortağı olan X'in, anılan hastaneden ve ortaklıktan ayrılmasına rağmen hastaneye ait internet sitesinde yer alan reklam filmlerinde, hastanenin başhekimi ve ortopedi uzmanı olduğuna dair açıklamalarla beraber rızası olmaksızın görüntülerinin yayımlanmaya devam ettiği iddia ve kabulüne konu olayda; katılan tarafından kaldırılması istenilmesine ve bu konuda daha önce şikâyetle bulunulmasına rağmen reklam filmlerini aynı şekilde yayımlamaya devam ederek, katılanın kişisel veri niteliğindeki görüntüsünü hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmaması nedeniyle hukuka aykırı olduğunda tereddüt bulunmayan bir yöntemle başkalarının görgüsüne sunmaya devam eden sanıkların sübut bulan eylemlerinden dolayı TCK'nın 136/1. madde ve fıkrasındaki verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçundan mahkumiyet kararı verilmesi gerektiği gözetilmeksizin": 12. CD, 10.07.2019, 8144-8317.

dolandırıcılık suçunun ihmali şekilde işlenebileceği belirtilmektedir. Doktrinde de çoğunluk yazar tarafından dolandırıcılık suçunun ihmali hareketle de işlenebileceği kabul edilmektedir⁵⁴. Bunun için failin icrai harekette bulunmak hususunda hukuki bir yükümlülüğünün bulunması, yani garantörlüğünün bulunması gerekmektedir. Bir başka ifadeyle hilede karşı tarafın hataya düştüğü hususta kişinin bilgilendirmek konusunda hukuki yükümlülüğünün (aydınlatma yükümlülüğünün) bulunması ve bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi gerekir. Ayrıca ihmali davranışın icrai davranışa eşdeğer olması, yani ihmal suretiyle hilede, kişinin ihmali hareketinin beyan niteliği taşıması da gerekir⁵⁵. Dolayısıyla kişinin yapması gerekeni yapmayarak ihmali davranması beyan niteliği taşıyorsa hile gerçekleşmiş sayılır. İhmal için belli bir icrai davranışta bulunma hukuki yükümlülüğü gerektiğinden, böyle bir yükümlülük olmadan yalnızca sessiz kalmak ihmal suretiyle dolandırıcılık suçunu oluşturmaz. İhmali hareketle gerçekleştirilen dolandırıcılık, aktif hareketle gerçekleştirilen dolandırıcılık bulunmadığında kabul edilmektedir. Dolandırıcılığın söz konusu olduğu hallerde öncelikle aktif bir dolandırıcılığın bulunup bulunmadığının araştırılması gerektiği belirtilmektedir. Garantörlük, garantörlük kaynağını şekli kritere ifade edenlere göre bizzat kanundan, sözleşmeden, öngelen tehlikeli eylemden kaynaklanabilmektedir. Kanundan kaynaklanan garantörlüğe TTK m. 1435 düzenlenen sigorta ettirenin sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya

⁵⁴ Wessels/Hillenkamp, s. 110; Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 18; Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 739; Özgenç, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 23; Önder, s. 375; Hafizoğulları/Özen, s.387; Gökçen, Ahmet/Balçu, Murat, in: Malvarlığına Karşı Sular, Ankara 2018, s. 216; Okuyucu-Ergün, Güneş, "Dolandırıcılık Suçunun Susmak Suretiyle İşlenmesi Sorunsalı", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12 (1), 2021, s. 309. Bazı yazarlar ise dolandırıcılık suçunun ihmali şekilde işlenebileceğini kabul etmekle beraber (s. 507), TCK'da ihmali şekilde işleneceği belirtilmediğinden cezalandırılmaması gerektiğini belirtmektedirler (s. 507): Centel/Zaffer/Çakmut, s. 505-507. İhmali şekilde işlenmesinin kanunilik ilkesi açısından sorun doğuracağına ilişkin olarak bkz.: Eker-Kazancı/Zeyrek, s. 531. Dolandırıcılık suçunun ihmali şekilde işlenebileceğini belirtmekle birlikte kanunda bu konuda düzenleme bulunmadığından kanunilik ilkesinin bir sonucu olarak TCK m. 157'deki dolandırıcılık suçunun ihmali hareketle işlenemeyeceğini kabul etmektedirler: Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 712. Aynı yönde Tezcan/Erdem/Önok, s. 871.

⁵⁵ İhmali hareketle hile için bkz.: Schönke/Schröder-Cramer/Perron, §263, kn 18 vd; Tröndle/Fischer, §263, kn. 22 vd.; Özgenç, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 23.

bildirmekle yükümlü olduğuna ilişkin hükmü örnek gösterebiliriz⁵⁶. Sözleşmeden kaynaklanan garantörlük için sadece sözleşmenin varlığı yetmemekte, özel güven ilişkisi olan bir sözleşmenin varlığı gerekmektedir. Özel güven ilişkisi olmaksızın kredi kurumuyla müşteri arasındaki normal kredi sözleşmesinin böyle bir garantörlük doğurmadığı kabul edilmektedir⁵⁷. Örneğin banka görevlisinin hatalı yatırdığı miktarı gören banka müşterisinin bunu bankaya bildirme yükümlülüğünün bulunmadığı, dolayısıyla hilenin oluşmayacağı belirtilmektedir⁵⁸. Açık olarak kararlaştırılmadıkça normal kredi veya mevduat sözleşmesinin bildirim yükümlülüğü doğurmadığı söylenmelidir⁵⁹. Yine alışveriş yaptığı kişi tarafından yanlışlıkla para üstü olarak fazla paranın verilmesi halinde de bildirim yapma noktasında hukuksal yükümlülüğü bulunmamaktadır. Kişinin kendi eyleminden kaynaklanmayan ve kendisi tarafından sebep olunmayan, aldığı mal için para verdiği dükkân sahibi tarafından hatayı düzeltme yükümlülüğü kabul edilmektedir⁶⁰. Ticari risk sınırları içinde kalan veya taraflardan birinin tecrübesizliğinden ve basiretsizliğinden kaynaklanan durumların ve sıradan alışveriş sözleşmelerinin garantörlük doğurmadığı kabul edilmektedir⁶¹. Ancak doktrinde bu hallerde garantörlüğün bulunduğunu kabul eden yazarlar da bulunmaktadır. Bu görüşe göre bankadan para çekerken görevlinin fazla ödeme yaptığını görmesine rağmen parayı alan ve söylemeyen, banka hesabına yanlışlıkla geçirilmiş parayı bu durumu bilmesine rağmen bildirmeyen ve parayı çeken kişi ihmali şekilde dolandırıcılık suçunu işlemiştir⁶². Akrabalık, arkadaşlık veya uzun yıllardan beri var olan ticari ilişki de bildirim yükümlülüğü doğurmamaktadır⁶³. Ancak kullanılmış araç satıcısının satın almak isteyen

⁵⁶ Wessels/Hillenkamp, s. 110.

⁵⁷ Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 22.

⁵⁸ BGHSt 39, s. 397- 399; Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 22; Wessels/Hillenkamp, s. 113.

⁵⁹ Wessels/Hillenkamp, s. 113, 114.

⁶⁰ Wessels/Hillenkamp, s. 113.

⁶¹ Ancak bu durumun aydınlatma yükümlülüğünün sınırlarını oldukça daralttığı belirtilmektedir. Ayrıca mağdurun basit bir araştırma ile gizlenen hususu öğrenebilecek olmasının hilenin varlığına engel olmayacağı belirtilmektedir. Tüm bunlar için bkz.: Okuyucu-Ergün, s. 310.

⁶² Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 740. Ayrıca bkz.: Özgenç, Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 24, 25, dipnot 36.

⁶³ Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 22.

kişiye aracın kaza yapmış araç olduğunu açıklama yükümlülüğünün bulunduğu kabul edilmektedir. Bir sözleşmenin hazırlanması açıkça bir uzmanın danışmanlığı beklentisi ile bağlantılıysa veya sözleşmenin varlığı diğer tarafı zararlara karşı korumak amacına hizmet ediyorsa, bu durumda sözleşmeden kaynaklanan bildirim yükümlülüğünün bulunduğu belirtilmektedir⁶⁴. Özel güven ilişkisi yoksa, özel hukuktan kaynaklanan aydınlatma yükümlülüğü dolandırıcılık suçu açısından garantörlük doğurmamaktadır⁶⁵. Öngelen tehlikeli eylemden dolayı bildirim yükümlülüğünde ise, dikkat ve özel yükümlülüğüne aykırı olarak bir kişiyi hataya düşüren, yani hileyi gerçekleştiren kişinin öngelen eylemden dolayı doğruyu bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır⁶⁶.

Hilenin belirli bir ağırlığa ulaşmasının gerekip gerekmediği, soyut yalanın hile oluşturup oluşturmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Bazı yazarlar soyut yalanın hile oluşturmayacağını, hilenin dolandırıcılık suçu oluşturması için belli bir ağırlığa ulaşması, ustaca sergilenmesi ve yoğun olması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca hilenin sergileniş tarzı nedeniyle yarattığı güven ortamının mağdurun denetim olanağını kullanmasını engellemeye elverişli olması gerektiğini de belirtmektedirler⁶⁷. Bazı yazarlar ise hilenin kandırabilecek nitelikte olmasına ilişkin 765 sayılı TCK'daki gibi bir düzenlemenin 5237 sayılı TCK m. 157'de olmadığını, dolayısıyla hilenin belirli bir ağırlığa ulaşmasının gerekmediğini, hilenin mağduru aldatmış olmasının yeterli olduğunu belirtmektedirler⁶⁸. Yargıtay ise, *“Yerleşik yargısal uygulamalar ve öğretilerdeki genel kabul gören görüşlere göre ortaya konulan ilkeler göz önünde bulundurulduğunda hile; maddi olmayan yollarla karşısındaki aldatan, hataya düşüren, düzen, dolap, oyun, entrika ve bunun gibi her türlü eylem olarak kabul edilebilir. Bu eylemler bir gösteriş biçiminde olabileceği gibi, gizli davranışlar olarak da ortaya çıkabilir. Gösterişte, fail elinde bulunmayan imkânlarla ve sıfata sahip olduğunu bildirmekte, gizli davranışta ise kendi durum*

⁶⁴ Wessels/Hillenkamp, s. 113; Tiedemann, LK- StGB § 263, kn. 61 vd.

⁶⁵ Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 22.

⁶⁶ Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 22.

⁶⁷ Centel/Zafer/Çakmut, s. 506; Dönmezer, 453 vd.; Özbek/Doğan/Bacaksız, s.714. Bazı yazarlar soyut yalanın başkasının hukuki değerini ihlal etmediği için hile olarak kabul edilemeyeceğini belirtmektedirler: Özgenç, Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 25.

⁶⁸ Tezcan/Erdem/Önok, s. 872. Bazı yazarlar, hileli davranışın belirli kriterlere tabi tutarak belirlemenin, çok basit hilelerle aldatılabilecek kişilerin hukuken korunmamasına sebep olacağını, dolayısıyla kriter konulmaması gerektiğini belirtmektedirler: Eker-Kazancı/Zeyrek, s. 531.

veya sıfatını gizlemektedir. Ancak sadece yalan söylemek dolandırıcılık suçunun hile unsurunun gerçekleşmesi bakımından yeterli değildir. Kanun koyucu yalanı belirli birtakım şekiller altında yapıldığı ve kamu düzenini bozacak nitelikte bulunduğu hallerde cezalandırmaktadır. Böyle olunca hukuki işlemlerde veya sözleşmelerde bir kişi mücerret yalan söyleyerek diğerini aldatmış bulunuyorsa bu basit şekildeki aldatma, dolandırıcılık suçunun oluşumuna yetmeyecektir. Yapılan yalan açıklamaların dolandırıcılık suçunun hileli davranış unsurunu oluşturabilmesi için, bu açıklamaların doğruluğunu kabul ettirebilecek, böylece muhatabın inceleme eğilimini etkisiz bırakabilecek yoğunluk ve güçte olması ve gerektiğinde yalana birtakım dış hareketlerin eklenmiş bulunması gerekir.” şeklinde değerlendirme yapmakta verdiği kararlarda yalnızca yalan söylenmenin dolandırıcılık suçunda hile teşkil etmeyeceğini benimsemektedir⁶⁹. Her ne kadar 157. maddede hilenin kandırıcı nitelikte olmasına ilişkin bir belirleme yoksa da (ki suçun niteliği bunu gerektirmektedir) soyut yalanın dolandırıcılık suçunu oluşturmayacağını, belirli yoğunluğa ulaşması gerektiğini düşünürüz.

⁶⁹ CGK, 29.06.2021, E. 2018/139, K. 2021/317; CGK, 11.4.2017, E. 2015/15-510, K. 2017/225. “Dolandırıcılık suçunun oluşabilmesi için; failin bir kimseyi kandırabilecek nitelikte hileli davranışlarla hataya düşürüp onun veya başkasının zararına, kendisine veya başkasına yarar sağlanması gerekmektedir. Hile nitelikli bir yalandır. Fail tarafından yapılan hileli davranış belli oranda ağır, yoğun ve ustaca olmalı, sergileniş açısından mağdurun inceleme olanağını ortadan kaldıracak nitelikte bir takım hareketler olmalıdır. Kullanılan hileli davranışlarla mağdur yanılığa düşürülmeli ve bu yanıltma sonucu yalanlara inanan mağdur tarafından sanık veya bir başkasına haksız çıkar sağlanmalıdır. Hilenin kandırıcı nitelikte olup olmadığı olayın değerlendirilmeli, olayın özelliği, fiille olan ilişkisi, mağdurun durumu, kullanılmışsa gizlenen veya değiştirilen belgenin nitelikleri ayrı ayrı nazara alınmalıdır.”, 15. CD, 4.3.2014, E. 2012/10127, K. 2014/3884; “Suç tarihinde mağdurelere yaklaşan sanıkların; “cenazemiz var, kimsemiz yok, cenaze Almaya’dan geldi, cenazemizi okuyuverin de zekatını verelim” demeleri üzerine, mağdure Meryem, “okuyayım ama zekata ihtiyacım yok” cevabını verince sanıkların bu kez; “siz okuyun, biz sizin adınıza ihtiyacı olan bir kişiye zekatı veririz” diyerek bir miktar para çıkarıp kolundaki bileziğini vermesi gerektiğini, değiş tokuş yapacaklarını, okunduktan sonra geri vereceklerini söylemeleri ve mağdurun da inanarak bileziğini vermesi şeklinde gerçekleşen olayda, sanıkların basit bir yalanı aşan, mağduru yanıltacak ve kandıracak yoğunluk ve güçteki sözleri ile önce planlayıp sonra ustaca sergiledikleri hareketlerinin hileli davranış olarak kabulü gerektiğinden, hileli davranışlarla aldatma sonucunda mağdur zararına gerçekleşen eylemin hırsızlık değil dolandırıcılık suçunu oluşturacağı kabul edilmelidir. Aldatma aracı olarak kullanılan “cenaze için dua ya da Kur’an-ı Kerim okunması ve ardından ölen kişinin zekat borçlarının ödenmesi” hususunun dini inanç ve duygulara ilişkin olduğu ve mağdur Meryem’in bu yönde aldatılarak sanıklara bileziğini vermesinde etkili olduğu anlaşıldığından, sanıkların sabit kabul edilen eylemleri dinî inanç ve duyguların istismar edilmesi suretiyle dolandırıcılık suçunu oluşturmaktadır”, CGK, 02.04.2015, E. 2012/1556, K. 2013/109.

Kullanılan hilenin aldatıcı niteliğe sahip olmasının gerekip gerekmediği doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde mağdurun aldatılmış olmasının yeterli olduğu, ayrıca fiilin aldatıcılık niteliğine sahip olup olmasının önemli olmadığı belirtildiği gibi⁷⁰, fiilin aldatıcı nitelikte olması gerektiği de ifade edilmektedir. Fiilin aldatıcı nitelikte olması gerektiğini belirtenler, aldatıcılığın nasıl belirleneceğine ilişkin farklı görüşler ileri sürmektedirler. Bazı yazarlar, bir davranışın hile oluşturabilmesi için objektif olarak aldatmaya elverişli olması gerektiğini kabul etmektedirler. Bizim de katıldığımız diğer görüş ise mağdurun durumu, faille ilişkisi gibi bazı hususların göz önüne alınarak belirlenmesi gerektiğini ileri sürmektedir⁷¹. Bu görüşe göre hangi hareketin aldatmaya elverişli olduğu somut olaya göre ve mağdurun içinde bulunduğu duruma göre belirlenmelidir⁷². Objektif olarak bir kişiyi kandırabilecek nitelikte hilede dolandırıcılık suçunun oluşacağı hususu bir problem oluşturmamaktadır. Problem olan husus, mağdurun içinde bulunduğu durumun göz önüne alınıp alınmayacağıyla ilgilidir. Yargıtay da son görüşü kabul etmekte ve bu konuda hangi davranışların hileli olduğu ya da olmadığı veya bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği yolunda genel bir kural koymanın oldukça zor olduğunu belirterek, somut olayın özelliklerine göre bir değerlendirme yapılarak, olayın özelliği, mağdurun durumu, faille olan ilişkisi, kullanılmışsa gizlenen veya değiştirilen belgenin nitelikleri ayrı ayrı nazara alınmak suretiyle sonuca ulaşılması gerektiğini kabul etmektedir⁷³.

Uygulamada sıklıkla banka tarafından verilen çeklerin sahtecilik yapılmak suretiyle⁷⁴ dolandırıcılık suçunda mağduru aldatma aracı olarak kullanılmasıyla karşılaşmaktadır. Bu olaylarda Yargıtay sahte çeki kullanarak yarar sağlayan kişinin eylemini dolandırıcılık (nitelikli) olarak kabul etmektedir⁷⁵.

⁷⁰ Tezcan/Erdem/Önok, s. 874, 875.

⁷¹ Önder, s. 372.

⁷² Özgenç, İzzet, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, Ankara 2002, s. 19; Centel/Zaffer/Çakmut, s. 509; Koca/Üzülmmez, Özel Hükümler, s. 740, 741; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 714.

⁷³ CGK, 11.4.2017, E. 2015/15-510, K. 2017/225; CGK, 29.06.2021, E. 2018/139, K. 2021/317.

⁷⁴ Türkiye’de en fazla sahtecilik ve dolandırıcılığın görüldüğü alan, sahte çek dosyalarıdır: Atalan, Mustafa, Dolandırıcılık Güveni Kötüye Kullanma ve Sahtecilik Suçları Şerhi, Ankara 2015, s. 236.

⁷⁵ “...saniğin bilirkişi raporuna göre tamamen sahte olarak oluşturulmuş 30.8.2007 tarihli ve 6.300 TL bedelli çeki müştekiden satın aldığı akaryakıt karşılığında ciro etmek suretiyle

III. HİLENİN ZAMANI

A. Hilenin Zamanın Belirlenmesinde Önemli Olan Unsurlar

Dolandırıcılık suçunda hilenin gerçekleştirildiği zaman dolandırıcılık suçunun oluşup oluşmaması açısından önemlidir. Ancak bu zamanın belirlenebilmesi için dolandırıcılık suçuyla ilgili diğer unsurların da bilinmesi gerekir. Aşağıda dolandırıcılık suçunun oluşması ve hilenin zamanı açısından önemli olan diğer unsurlar kısaca incelenecektir.

Dolandırıcılık suçunun oluşması için kullanılan hile sonucunda mağdurun aldatılması ve hataya düşürülmesi gerekmektedir. Hataya düşürülmek suretiyle de malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunulmasının sağlanması gerekir. Hata, olaylara ilişkin doğru olmayan, gerçeğe uygun olmayan tasavvurdur. Aldatma için aldatılanın tasavvuruna etki etmek gerekir. Birlikte sebep olmanın da yeterli olduğu ifade edilmektedir. Hatalı tasavvur olmaksızın sadece bilmemek dolandırıcılık suçunu oluşturmaz. Aldatılan kimse iddia edilen olayı gerçek kabul etmeli veya gerçek olabileceği ihtimalinden hareket etmelidir⁷⁶.

vermesi, katılanın bankaya ibrazında çekin keşideciye ait ödenmiş önceki bir çekin bilgilerinden faydalanılarak sahte oluşturulduğunun anlaşılması üddiasıyla açılan davada, sanığın eyleminin nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturduğu ve bun a göre cezalandırılmasına dair mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik görülmemiştir...”, 15. CD, 09.06.2014, E. 2012/17947, K. 2014/11367; “...somut olay değerlendirildiğinde; sanığın, ... ve A... Hayat Emeklilik A.Ş’de genel koordinatör olduğunu beyan ettiği katılanlara, bankanın maddi varlığı olarak kabul edilen Türkiye ... başlıklı belgeleri sahte olarak düzenleyip vermek suretiyle paralarını değerlendireceğinden bahisle haksız menfaat temin etmesi şeklindeki eylemlerinin, TCK’nın 158/1-f maddesinde düzenlenen nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturduğu gözetilmeden, suç vasfının tayininde yanılığa düşülmek suretiyle yazılı şekilde basit dolandırıcılık suçundan mahkumiyet hükümleri tesis edilmesi”; 15. CD, 17.10.2018, E. 2015/7146, K. 2018/6829; “Sanığın, katılan ...’nun yetkilisi olduğu... Maden Üretim A.Ş’den değişik tarihlerde satın aldığı sıva alçısı ve saten alçı malzemeleri karşılığında, hesap sahiplerinin elinden rızası dışında çıkıp sahte olarak düzenlenen 25/05/2009 tarih ve 9.570 TL bedelli, 10/05/2009 tarih ve 8.000 TL bedelli, 25/02/2009 tarih ve 8.000 TL bedelli, 31/03/2009 tarih ve 4.850 TL bedelli, 20/03/2009 tarih ve 6.000 TL bedelli, 05/03/2009 tarih ve 5.350 TL bedelli çekler ile 25/04/2009 tarih ve 7.000 TL bedelli, 04/05/2009 tarih ve 7.440 TL bedelli tamamen sahte olarak üretilmiş çekleri verdiği, çeklerin bankaya ibrazında sahteliklerinin tespit edildiği anlaşılmalı; sanığın eyleminin TCK’nın 158/1-f ve 43/1. maddelerinde düzenlenen zincirleme nitelikli dolandırıcılık ve aynı kanununun 204/1 ve 43/1. maddelerinde yer alan zincirleme resmi belgede sahtecilik suçlarını oluşturduğunu takdir eden mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik görülmemiştir”, 15. CD, 5.12.2018, E. 2016/4670, K. 2018/9059.

⁷⁶ Bazı yazarlar iddianın doğruluğuna ilişkin basit şüphenin de hatanın kabulüne engel olmayacağını belirlemektedirler: Wessels/Hillenkamp, s. 114, 115.

Hataya düşmenin ve sonucunda tasarrufta bulunmanın kullanılan hile sonucunda gerçekleştirildiğinin tespit edilmesi gerekir. Bir başka ifadeyle dolandırıcılık suçunun oluşması için kullanılan hile ile aldatma, hataya düşürme arasında nedensellik bağı bulunmalıdır⁷⁷. Bu tespitin yapılamadığı durumda dolandırıcılık suçunun gerçekleştiğinden bahsedilemeyecektir. Muhatabın hataya düşmesi, failin hilesinden değil de başka bir nedenden kaynaklanmışsa (örneğin kendisinden) ve failin de hatayı düzeltme yükümlülüğü bulunmuyorsa hile ile hataya düşme arasında nedensellik bağı söz konusu değildir⁷⁸. Kullanılan hileye rağmen mağduru aldatmak mümkün olmamışsa dolandırıcılık suçu teşebbüs aşamasında kalmıştır.

Var olan hatalı tasavvurun fail tarafından hileli hareketlerle sürdürülmesi, aydınlatılmasının engellenmesi veya güçleştirilmesi suretiyle sürdürülmesinde de dolandırıcılık suçunun oluştuğu kabul edilmektedir. Bunun icrai veya ihmali hareketle gerçekleştirilmesi önemsizdir. Ancak hatanın sadece kötüye kullanılması dolandırıcılık suçunu oluşturmaz⁷⁹.

Dolandırıcılık suçunun oluşması için mağdurun aldatılmış olması da yetmemekte, hataya düşmesi nedeniyle malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunması da gerekmektedir. Tasarrufta bulunması hataya düşmesinin sonucu olmalıdır. Yani hilenin neden olduğu hatanın kendisinin veya üçüncü bir kişinin malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunmasına neden olmalıdır. Aldatma hareketi ile tasarrufta bulunma arasında nedensellik bağı bulunmalıdır⁸⁰. Ancak aldatma hareketinin tasarrufun tek nedeni olması gerekmemektedir. Gerçek olay akışı ile somut sonuç arasındaki bağlantının önemli olduğu belirtilmektedir. Dolandırıcı olan bir kişi asilzade olduğunu belirterek fabrikatör dul bir kadını kandırır ve evlenmeyi vaat ederek iş kurmak için 20.000 Euro'ya ihtiyacı olduğunu söyler ve bu parayı alır, ortadan kaybolur ve parayı kumarda kaybeder. Kadın yaşama sevinci verdiğini belirterek kumar oynamak için isteseydi de o parayı vereceğini belirtir. Olayda şart teorisine göre kadının yine de parayı verecek olması (varsayılan nedensellik) nedenselliği⁸¹ ortadan

⁷⁷ Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 32.

⁷⁸ Bkz.: Centel/Zafer/Çakmut, s. 508.

⁷⁹ Wessels/Hillenkamp, s. 117.

⁸⁰ Wessels/Hillenkamp, s. 117.

⁸¹ Varsayılan nedensellikte varsayılan nedenler (yine de gerçekleşecek olması) in dikkate alınmaması, somut olayda hareket ile netice arasında nedenselliğin bulunmasına

kaldırmamaktadır⁸². Ancak mağdur malvarlığı üzerindeki tasarrufu aldatma nedeniyle değil de tamamen başka nedenle gerçekleştirmişse yapılan tasarrufla aldatma arasında nedensellik bulunmamaktadır⁸³.

Kullanılan hile sonucunda aldatılan kişinin kendisinin veya bir başkasının zararına olarak malvarlığında tasarrufta bulunması gerektiğinden aldatılan kişiyle tasarrufta bulunan kişinin aynı kişi olması gerekir⁸⁴. Tasarrufta bulunmak suretiyle kendisinin veya bir başkasının malvarlığında bir zarara neden olması gerekir. Hataya düşürülen kişi ile malvarlığında zarar oluşan kişinin farklı olmasına üç köşeli dolandırıcılık adı verilmektedir⁸⁵. Üç köşeli dolandırıcılığın söz konusu olabilmesi için hataya düşürülen kişinin tasarruf yetkisinin hukuki veya fiili olarak bulunması gerekir. Örneğin tüzel kişinin temsilcisinin hataya düşürülerek iş sahibi zararına tasarrufta bulunduğu üç köşeli dolandırıcılık söz konusudur. Yine bilgisayarını tamir ettirmek isteyen kişinin bilgisayar teknisyeniyle yaptığı konuşmayı dinleyen kişinin bir süre sonra işyerine gelerek teknisyenin yardımcısı olduğunu sekretere söylemesi ve bilgisayarı alması durumunda sekreterin fiili hareket yetkisi olduğundan tasarruf gerçekleşmiş ve dolandırıcılık suçu oluşmuştur⁸⁶.

Tasarruf, özel hukuk, medeni hukuk anlamında değil, sadece maddi anlamda tasarrufu ifade etmektedir. Tasarruf, hukuki işlemle gerçekleştirilebileceği gibi (eşya ısmarlama, ödünç para verme, garanti verme, bir alacağın ibrası gibi), mağdurun kendisinin veya üçüncü kişinin malvarlığında ekonomik anlamda doğrudan zarara neden olacak her türlü maddi hareketle, katlanmayla veya ihmalle yapılabilir⁸⁷.

Hile yapılmakla beraber, hilenin kullanıldığı kişinin tasarrufta bulunmasının beklenmediği ve söz konusu olmadığı durumlarda dolandırıcılık suçu gerçekleşmiş olmaz, başka bir suçun varlığı söz konusu olabilecektir. Örneğin *“müdahili telefonla arayıp bir bankadan aradığını ve banka görevlisi olduğunu, kredi kartından çekilen kart ücretinin iadesi için kart*

bakılması gerektiği belirtilmektedir: Schönke/Schröder-Lenckner/Eisele, Vorbem §§ 13ff, kn. 80.

⁸² Aksi görüş için bkz.: Tezcan/Erdem/Önok, s. 886.

⁸³ Bkz.: Wessels/Hillenkamp, s. 120, 121.

⁸⁴ Özgenç, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 27.

⁸⁵ Tröndle/Fischer, § 263 a, kn. 47; Önder, s. 378.

⁸⁶ Centel/Zafer/Çakmut, s. 500, 501.

⁸⁷ Wessels/Hillenkamp, s. 117. Ayrıca bkz.: Centel/Zafer/Çakmut, s. 500.

bilgilerinin gerektiğini söyleyen ve müdahilden bu şekilde temin ettiği kart numarası, son kullanma tarihi ve güvenlik numarası bilgilerini mail order sistemiyle kullanarak bir mağazadan alışveriş yapan sanığın eylemi” dolandırıcılık suçu oluşturmaz⁸⁸.

Tasarruf bilinçli veya bilinçsiz gerçekleştirilebilir. Ancak dolandırıcılık suçunun konusunun taşınabilir bir mal veya eşya olması halinde, mal veya eşyanın verilmesinin bilinçli olması gerektiği belirtilmelidir. Tasarruf bilinci, dolandırıcılıkla, hırsızlık suçunu ayırmada sınır olarak ortaya çıktığından suçun konusunun mal ve eşya olduğunda tasarrufun bilinçli şekilde gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmektedir⁸⁹. Mal ve

⁸⁸ Yargıtay bu durumda eylemin kül halinde TCK m. 245 kapsamında olduğunu kabul etmektedir: “müdahili telefonla arayıp bir bankadan aradığını ve banka görevlisi olduğunu, kredi kartından çekilen kart ücretinin iadesi için kart bilgilerinin gerektiğini söyleyen ve müdahilden bu şekilde temin ettiği kart numarası, son kullanma tarihi ve güvenlik numarası bilgilerini mail order sistemiyle kullanarak bir mağazadan alışveriş yapan sanığın eyleminin bir bütün olarak banka ve kredi kartlarının kötüye kullanılması suçunu oluşturduğunu gözetilerek 5237 sayılı TCK’nın 245/1. madde ve fıkrası uyarınca cezalandırılması ile yetinilmesi gerekirken yazılı şekilde iki ayrı suç olarak kabulüyle ayrıca dolandırıcılık suçundan da hüküm kurulması yasaya aykırı olup hükmün bu nedenle bozulması gerekmektedir”, 8. CD, 13.06.2012, E. 2012/11116, K. 2012/20386, Gül, Ahmet, Doğrudan Dolaylı Bilişim Suçları, Ankara 2016, s. 137; “Sanığın katılanın kullandığı telefonu arayarak “ düzenli ödeme yaptığımız için size hediye göndereceğiz” şeklinde sözlerle katılanı aldatıp ondan temin ettiği kredi kartı bilgilerini, katılanın bilgi ve rızası dışında kullanarak mail order yöntemi ile katılanın kredi kartından toplamda 200 TL çekim yaptığı, bu şekilde sanığın başkasına ait banka veya kredi kartının izinsiz kullanılması suretiyle yarar sağlama suçunu işlediği iddia edilen olayda; sanığın tevili ikrar yollu savunmaları, katılan beyanları, banka cevabi yazıları ve dosya kapsamına göre; katılanın ait kart bilgilerini kullanarak haksız menfaat temin edildiği anlaşılınca, tebliğnamedeki eylemin uzlaşma kapsamında kalan basit dolandırıcılık suçunu oluşturduğu yönündeki görüşe iştirak edilmeksizin, sanığın eyleminin 5237 sayılı TCK’nın 245/1 maddesinde düzenlenen “banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suçunu oluşturacağı” gözetilmeden, suç vasfında yanılığa düşülerek yazılı şekilde aynı kanunun 157/1 maddesi gereğince hüküm kurulması, bozmayı gerektirmiştir”, 15. CD, 01.03.2021, E. 2020/12622, K. 2021/2178.

⁸⁹ “Olay tarihinde kimliği tespit edilemeyen bir kişi ile birlikte katılanların evinin önüne fal bakmak bahanesi ile gelen sanığın, katılanlardan bir bardak su istediği ve suya bakarak “Kocan kaza geçirecek, sizde ölü var, altınlarımızı getirin okuyayım, bela gitsin” dediği, katılan ...’in evde altın olmadığını söylemesi üzerine “Hayır var, suda görünüyor” diyerek katılanların bu duruma inanmalarını sağlayıp evin içerisine girdiği, katılan ...’in bir kese içinde kendisine verdiği altınları aldıktan sonra da “Yumurta getirin okuyayım” dediği, yumurtayı aldıktan sonra okuduğu altınları yumurta ile birlikte bir beze sarıp bu bezi kendi elbiselerinin arasına koyduğu ve ardından bezin içinde bulunan altınları evin bir odasına koyduğundan söz edip odanın kapısını kilitlediği, odanın anahtarının kendisinde kalacağını söyleyerek katılan ... ile birlikte odadan çıktığı, daha sonra gelip kapıyı açacağını söyleyerek bir şekilde aldığı altınları da yanına alarak evden ayrıldığı iddia ve kabul olunması karşısında, mevcut delillerin

eşyanın dışındaki hak veya alacaklar, kazanç beklentisi gibi tasarruflarda mağdurun bilinçli hareket etmesinin gerekmediği ifade edilmektedir⁹⁰. Tasarrufun icrai veya ihmali olarak gerçekleştirilebileceği ifade edilmektedir. Örneğin bir kişiye imzalaması gereken notla birlikte bir sipariş formu da imzalatılsa sipariş verdiğini bilmeyen kimseye karşı dolandırıcılık suçunun oluştuğu belirtilmektedir⁹¹.

değerlendirilmesi ve suç vasfının tayini açısından, suça konu altınların zilyetliğinin sanığa devredilip devredilmediği, sanığın aldatma aracı olarak kullandığı “Fal bakma, dua okuma” vb. hususların dini inanç ve duygulara ilişkin olup olmadığı ve bu bağlamda sanığın eyleminin TCK’nın 158/1-a maddesinde düzenlenen “Dini inanç ve duyguların istismar edilmesi suretiyle” nitelikli dolandırıcılık suçunu ya da suç tarihinde yürürlükte bulunan TCK’nın 142/1-b maddesinde düzenlenen “Herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlemek suretiyle ya da bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış eşya hakkında” hırsızlık suçunu oluşturup oluşturmayacağı tartışılıp değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu görev ise 5235 sayılı Kanun’un 11. maddesi uyarınca ağır ceza mahkemesine aittir. Bu nedenle Asliye Ceza Mahkemesince 5271 sayılı CMK’nın 4 ve 5. maddeleri uyarınca yargılama görevinin ağır ceza mahkemesine ait olması nedeniyle görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yargılamaya devamla hüküm kurulması kanuna aykırı olup hükmün öncelikle görev yönünden bozulmasına karar verilmesi gerektiği kabul edilmelidir”, CGK, 01.11.2018, E. 2016/570, K. 2018/497; “Hileli davranışların sergilendiği her olay dolandırıcılık suçu olarak vasıflandırılmayacaktır. Hile başka bir suçun işlenmesinin kolaylaştırılması veya işlendikten sonra açığa çıkmasının önlenmesi amacıyla da kullanılabilir. Oysa dolandırıcılığın hareket unsuru olan hilenin, mağdurun irade ve rızasını elde etmeye yönelik olması gereklidir. Dolayısıyla dolandırıcılıkta kullanılan hile mağdurun kanmasını ve menfaati rızasıyla faile veya göstereceği kişiye teslim etmesini sağlayacak nitelikte olmalıdır. Dolandırıcılıkta mağdurun malı teslimde rızası vardır, fakat bu rıza hile kullanıldığı için sakatlanmıştır. Hileli davranışlar geçici de olsa rızai bir teslimi doğurmuş, bu bağlamda mal, failin el çabukluğu veya özel becerisi gibi maddi bir hareketiyle bulunduğu yerden alınmak suretiyle elde edilmiş ise eylem dolandırıcılık suçunu değil hırsızlık suçunu oluşturacaktır. Hırsızlık suçunun işlenmesinden önce kolaylaştırıcı unsur olarak hile kullanılması, suçun işleniş biçimi ve failin kasta dayalı kusurunun ağırlığı kapsamında TCK’nın 61. maddesi uyarınca temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınabilecektir. Bu açıklamalar ışığında uyuşmazlık konusu değerlendirildiğinde; Bir numaralı uyuşmazlık konusunda anlatıldığı şekilde gerçekleşen olayda; katılanın, banka kartını kendisine yardım talebinde bulunan sanığa hesabındaki parayı çekmesi için kısa süreliğine ve geri almak üzere teslim ettiği, sanığın el çabukluğuyla banka kartlarını değiştirdiğini fark etmeyen katılanın, kartının sanık tarafından kendisine iade edildiğini düşündüğü, dolayısıyla kartını geri aldığını sanan katılanın, kartının sanıkta kalmasına rızasının bulunmadığı, sanığın ekonomik değere sahip olduğunda kuşku bulunmayan menkul mal niteliğindeki banka kartını katılanın rızası hilafına ele geçirdiği, söz konusu banka kredi kartının mülkiyet veya zilyetlik hakkının, aldatılmış rızaya dayalı olsa bile katılan tarafından sanığa devredilmediği anlaşıldığından sanığın eyleminin hırsızlık suçunu oluşturduğu kabul edilmelidir”, CGK, 10.04.2018, E. 2014/412, K. 2018/160.

⁹⁰ Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 60; Wessels/Hillenkamp, s. 119.

⁹¹ Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 60.

Tasarruf sonucunda hileye maruz kalan kişinin veya üçüncü kişinin malvarlığında azalma olmalıdır. Kanun koyucu bunu 157. maddede kendisinin veya başkasının zararına olarak ifadesiyle belirtmiştir. Zarar, malvarlığında azalma veya eksilme olduğu takdirde kabul edilmektedir⁹². Dolayısıyla mağdurun veya bir başka kişinin malvarlığında azalma olması durumunda zarar gerçekleşecek, malvarlığında azalmanın söz konusu olmadığı durumlarda ise zarar ve dolandırıcılık suçu oluşmayacaktır. Örneğin kişinin kendi malını alabilmek için hileye başvurduğunda dolandırıcılık suçu oluşmayacaktır. Buna karşılık bedelini ödediği malı teslimine yanaşmayan kişiden hile kullanılarak malın alınması, taksitle malın satılmasından sonra malı alan kişinin taksitleri zamanında ödememesi nedeniyle hile kullanılarak malın alınması durumunda mülkiyet hakkı hâlâ satıcıda olduğundan veya alıcıya geçtiğinden, dolayısıyla bu kişilerin malvarlığında zarar oluştuğunda dolandırıcılık suçu oluşur⁹³. Ancak bu hal TCK m. 159'da cezanın daha az verilmesini gerektiren bir neden olarak kabul edilmiştir. Gerçekleşecek muhakkak kardan yoksun bırakma da zarar kapsamındadır. İlerde oluşabilecek muhtemel zararlar, zarar tehlikesi ise bu kapsamda değildir.⁹⁴

Dolandırıcılık suçunun oluşması için mağdurun veya başkasının zararına karşılık failin veya başkasının yarar sağlamış olması gerekir. Mağdurun veya bir başkasının malvarlığında azalmaya karşılık, failin veya başkasının malvarlığında artış olması, yani yarar sağlanması gerekir. Dolandırıcılık suçunda yararın söz konusu olması için malvarlığının aktifinde bir artış meydana gelmesi⁹⁵ veya pasifinde bir azalma olması⁹⁶ gerekir. Yararın maddi nitelikte olması, ekonomik değerinin bulunması gerekir⁹⁷. Ancak konunun tartışmalı olduğu da belirtilmelidir⁹⁸. Yargıtay

⁹² Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 99; Wessels/Hillenkamp, s. 118.

⁹³ Özgenc, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 27, 28; Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 744.

⁹⁴ Tezcan/Erdem/Önok, s. 887, 888.

⁹⁵ Schönke/Schröder/Perron, StGB- §263, kn. 167.

⁹⁶ Önder, s. 378.

⁹⁷ Özgenc, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s. 28.

⁹⁸ *Hukuksal malvarlığı teorisi*, malvarlığının teker teker malvarlığı haklarının toplamından oluştuğunu, *sırf ekonomik malvarlığı teorisi*, parasal değeri olan malların malvarlığını oluşturduğu, ahlaka veya hukuka uygun elde edilmesinin aranmadığını, *hukuksal-ekonomik malvarlığı teorisi* (hakim görüş), hukukun onaylamadığı şekilde elde edilmeyen veya hukuk düzeninin koruması altında olan her türlü ekonomik değer malvarlığı kapsamına girdiğini, salt hukuksal malvarlığı teorisi, ekonomik değer taşıyıp

elde edilen yararın ekonomik nitelikte olduğunu kabul etmektedir⁹⁹. Hukukun onaylamadığı şekilde elde edilen değerler, hukuk düzeninin koruması altında olmayan değerler malvarlığı kavramı içinde değiller¹⁰⁰. Ancak doktrinde malvarlığında azaltma meydana getiren kişinin malvarlığı değerine ne şekilde sahip olduğunun önemli olmadığı, ahlaka, hukuka aykırı olarak sahip olunan malların da malvarlığına dahil olduğu belirtilmektedir. Aynı şekilde hile ile elde edilen yararın da haksız veya ahlaka uygun olmasının gerekmediği de ifade edilmektedir¹⁰¹. Yargıtay'ın da bu görüş doğrultusunda verdiği kararlar bulunmaktadır¹⁰².

Yararın sağlanması için malvarlığına dahil değer mülkiyetinin faile veya üçüncü kişiye geçmesi gerekmemektedir. Bir maldan geçici yararlanma imkanının elde edilmesinin de yeterli olduğu kabul edilmektedir¹⁰³.

Yararın sağlanmasıyla hile arasında da nedensellik bağının bulunması gerekir. Yararın sağlanması hileli davranış aldatılma sonucunda olmamışsa dolandırıcılık suçunun tamamlanması söz konusu olmayacaktır. Hile kullanılmasına ve mağdurun aldatılmasına rağmen yarar aldatılmaya bağlı değilse dolandırıcılık suçu tamamlanmamıştır.

taşımadığına bakmaksızın malvarlığına ilişkin her tür hak ve yükümlülüğünün malvarlığını oluşturduğunu ileri sürmektedir: Görüşler için bkz.: Wessels/Hillenkamp, s. 123 vd.; Tezcan/Erdem/Önok, s. 887.

⁹⁹ CGK, 27.03.2018, E. 2015/983, K. 2018/126; CGK, 14.02.2017, E. 2014/419, K. 2017/66.

¹⁰⁰ Wessels/Hillenkamp, s. 126, 127.

¹⁰¹ Centel/Zafer/Çakmut, s. 501, 513.

¹⁰² "Olay günü saat 20.00 sıralarında otobüs terminali önünde yol kenarında bekleyen sanığın, aracı ile seyir halindeki şikâyetçiye durması için işaret ettiği, bunun üzerine yanına gelen şikâyetçi ile 40 TL karşılığında cinsel ilişkiye girme konusunda anlaştığı, ardından parayı alıp şikâyetçiye ileride kendisini beklemesini söyledikten sonra ortadan kaybolduğu olayda; akşam saatinde yol kenarında bekleyen sanığın, kendisine ahlâka aykırı bir amaçla yaklaşan şikâyetçiye bu amacın gerçekleşeceği kanaatini verecek şekilde şikâyetçi ile pazarlık yaptığı, maddi yarar sağladıktan sonra ortadan kaybolduğu, şikâyetçinin zararının ahlâka aykırı isteğin yerine getirilmemesi nedeniyle değil, aksine bu isteğin gerçekleştirileceği yönündeki sanığın hileli davranışı neticesinde meydana geldiği, şikâyetçinin meydana gelen zararını talep edememesinin özel hukuk konusu olduğu ve dolandırıcılık suçunun oluşmasına engel teşkil etmediği, sanığın ahlaka aykırı bir yönetime başvurarak gerçekleştirdiği hileli davranışlarının somut olayda hukuki boyuttan çıkıp cezai sorumluluğu gerektiren aldatıcı nitelikte olduğu ve bu şekilde atılı dolandırıcılık suçunun yasal unsurları itibarıyla oluştuğu kabul edilmelidir", CGK, 11.12.2018, E. 2015/1072, K. 2018/633.

¹⁰³ Tezcan/Erdem/Önok, s. 889

B. Hilenin Zamanı

Dolandırıcılık suçu yararın sağlanmasıyla tamamlanmaktadır. Yararın sağlanmasından sonra yapılan hareketler gerçekleşmiş suçtan sonra yapılan hareketler olup, suç teorisi kuralları gereğince dolandırıcılık suçunu oluşturmaları söz konusu değildir. Ayrıca hile, aldatma, tasarruf etme ve yarar sağlama birbiriyle bağlantılı olarak gerçekleşmek zorundadır. Yani yapılan hileyle kişinin aldatılması ve aldatılan bu kişinin tasarrufta bulunması ve yarar sağlanması arasında nedensellik bağının bulunması gerekmektedir. Dolayısıyla hilenin mağdurun hataya düşürülmesinden, tasarruf etmesinden ve yararın sağlanmasından önce gerçekleştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Yararın sağlanmasından sonra yapılan hareketlerin dolandırıcılık suçunu oluşturmaları mümkün değildir¹⁰⁴.

Yukarıda yapılan açıklamalar gereğince yararın elde edilmesinden sonra taahhüt edilen miktarın verilmemesi, önceden doğan borcun ödenmemesi için yapılan hileli hareketler dolandırıcılık suçunu oluşturmaz. Yargıtay kararları da bu yöndedir: “*Sanığın, çek keşide etmeye yetkili olduğu şirket adına başkasına keşide ettirdiği çeki, katılana mazot alışverişi karşılığı verdiği*

¹⁰⁴ “*Sanığın, keşidecisi ... Limited Şirketi olan ve üzerinde ödemedi men yasağı bulunan 17.000 TL ve 13.000 TL değerinde iki adet çeki ele geçirerek... Belediyesi’ne vergi borcuna mahsuben vermek suretiyle nitelikli dolandırıcılık ve resmi belgede sahtecilik suçlarını işlediğinin iddia edildiği olayda;... Ayrıntıları Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 03/03/1998 tarih ve 6/ 8-69 E. K. sayılı kararında da açıklandığı üzere, önceden doğmuş bir borç için hileli davranışlarda bulunulması halinde, zarar veya borç kandırıcı nitelikte davranışlar sonucu doğmayacağından dolandırıcılık suçunun unsurları itibarıyla oluşmayacağı dikkate alınarak sanığın söz konusu çekleri katılan ...’na vergi borcuna karşılık olarak verdiği sabit olması nedeniyle nitelikli dolandırıcılık suçundan beraatine hükmedilmesi gerektiği gözetilmeksizin yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması”, 15. CD, 11.12.2018, E. 2018/429, K. 2018/9308, “Sanık ...’nin, babası ... ve kardeşi ...’nin yetkilisi olduğu ... Turizm Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine ait çek hesabına ait çek koçanlarının şirkete ait petrol istasyonunda bulunduğu, şirket yetkililerinin 2007 yılı içerisinde umre vesilesi ile yurtdışına çıkması üzerine, sanığın şirkete ait iki adet çeki 05/01/2008 tarihli, 13.000 TL bedelli ve 12/01/2008 tarihli, 17.500 TL bedelli olarak doldurup imzalıktan sonra, söz konusu çekleri 30.500 TL borç para aldığı katılana verdiği, suça konu çeklerin bankaya ibrazında ödemedi men talimatı bulunması üzerine şirket yetkilileri hakkında yapılan icra takiplerine yetkililerin imza itirazında buldukları ve başlatılan icra takiplerinin durduğu, bu şekilde sanığın yetkisi olmadığı halde çek keşide etmek ve bu çekleri katılana verip kullanmak suretiyle üzerine atılı “resmi belgede sahtecilik” ve “nitelikli dolandırıcılık” suçlarını işlediğinin iddia edildiği somut olayda; sanığın açıkça çek keşide etme yetkisi verilmiş olmasına rağmen şirket çeklerini keşide ederek resmi belgede sahtecilik suçunu işlediği anlaşıldığından mahkemenin kabul ve uygulaması ile sanığın suça konu çekleri katılana verme anının net olarak tespit edilememiş olması karşısında; şüpheden sanık yararlanır ilkesi de göz önüne alındığında mahkemece verilen beraat hükmünde bir isabetsizlik görülmemiştir”, 15. CD, 04.12.2018, E. 2018/1657, K. 2018/8913.*

ve sonrasında ödemedi men talimatı vererek ödemesini engellediği gibi, imzanın kendisine ait olmadığını belirterek yapılan icra takibini de iptal ettirdiği, böylece haksız menfaat temin ettiği iddia edilen olayda; sanık hakkında nitelikli dolandırıcılık suçundan beraate ilişkin hükme dair katılan vekilinin temyiz taleplerinin incelenmesinde; ayrıntıları Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 03/03/1998 gün ve 6/8 – 69 Sayılı kararında açıklandığı üzere, **önceden doğmuş bir borç için hileli davranışlarda bulunulması halinde, zarar veya borç kandırıcı nitelikte davranışlar sonucu doğmayacağından unsurları itibariyle oluşmayan nitelikli dolandırıcılık suçundan verilen beraat hükmünde bir isabetsizlik görülmemiştir**¹⁰⁵. Bu anlamda önceden doğan borcu meşrulaştırmak için yapılan hileli hareketler de dolandırıcılık suçunu oluşturmaz¹⁰⁶. Yararın sağlanmasından sonra bankaya doğru olmadığı halde çekin karşılıksız çıkması veya ödememek için kayıp veya çalıntı bildirimini yapılması, ödemedi men talimatı verilmesi de dolandırıcılık suçunu oluşturmaz¹⁰⁷.

¹⁰⁵ 15. CD, 17.12.2018, E. 2017/15224, K. 2018/9639; “Sanığım, çek keşide etmeye yetkili olduğu şirket adına başkasına keşide ettirdiği çeki, katılana mazot alışverişi karşılığı verdiği ve sonrasında ödemedi men talimatı vererek ödemesini engellediği gibi, imzanın kendisine ait olmadığını belirterek yapılan icra takibini de iptal ettirdiği, böylece haksız menfaat temin ettiği iddia edilen olayda; Sanık hakkında nitelikli dolandırıcılık suçundan beraate ilişkin hükme dair katılan vekilinin temyiz taleplerinin incelenmesinde; Ayrıntıları Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 03/03/1998 gün ve 6/8 – 69 Sayılı kararında açıklandığı üzere, önceden doğmuş bir borç için hileli davranışlarda bulunulması halinde, zarar veya borç kandırıcı nitelikte davranışlar sonucu doğmayacağından unsurları itibariyle oluşmayan nitelikli dolandırıcılık suçundan verilen beraat hükmünde bir isabetsizlik görülmemiştir.” 15. CD, 17.12.2018, E. 2017/15224, K. 2018/9639; “katılan ile sanık arasında gerçekleşen alış-veriş karşılığı düzenlenen ve katılana verilen 30/09/2007 keşide tarihli çekin iade edilmesi üzerine düzenlenen suçta konu 30/10/2007 keşide tarihli çekin önceden doğan borca karşılık verildiğinin anlaşılması karşısında, unsurları itibariyle oluşmayan suçtan verilen beraat kararında sonucu itibariyle bir isabetsizlik görülmemiştir”, 23. CD, 04.05.2016, E. 2015/9230, K. 2016/5825; “Sanık ... yönünden yapılan incelemede, Sanık ...'in “katılana önceden olan borcu nedeni ile suçta konu çeki verdiğine” dair savunması ve katılanın da yargılama aşamasında “sanığa kredi sağlamak için kendisine ait çeki hatır çeki olarak verdiğini, sanığında bir süre sonra suçta konu çeki kendisine getirdiğine” dair beyanı karşısında, ayrıntıları Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 03/03/1998 gün ve 6/8 – 69 Sayılı kararında açıklandığı üzere, önceden doğmuş bir borç için hileli davranışlarda bulunulması halinde, zarar veya borç kandırıcı nitelikte davranışlar sonucu doğmayacağından dolandırıcılık suçunun unsurları itibariyle oluşmayacağı gözetilmeden yazılı şekilde mahkumiyet kararı verilmesi”, 15. CD, 18.09.2018, E. 2015/9351, K. 2018/5656. Ayrıca bkz.: 15. CD, 16.5.2017, 25727/10930.

¹⁰⁶ “...esasen elde edilmiş bir yararı meşrulaştırmak için hile ve desiseler kullanılması veya önceden oluşmuş bir zarar veya doğmuş bir borç için mağdura karşı hileli davranışlarda bulunulması halinde dolandırıcılık suçu oluşmaz”, CGK, 04.11.2003, E. 2003/6- 235, K. 2003/ 263.

¹⁰⁷ “Sanıklardan ...'in babası Cevdet'e tanık Pilatin tarafından satılan dört daireye ilişkin; katılanın, dört dairenin kendi adına tanık Pilatin tarafından C. Y.'e satıldığı, üç dairenin bedelini

Yarardan önce hileli hareketler yapmışsa ve yarar sağlamışsa dolandırıcılık suçu oluşacaktır¹⁰⁸. Ancak yarardan önce hile teşkil eden hareketlerin

aldığını, kalan dairenin karşılığında kendisine suça konu çeklerin verildiğini iddia etmesine rağmen tanık Pilatin'in, katılanın kendisinden satın alıp daha sonra anlaşmadan vazgeçerek iade ettiği dört daireyi C. Y.'e sattığını ve karşılığında aldığı çeklerden bir kısmını borcundan dolayı katılana devrettiğini, bunların içinde suça konu çeklerin olmadığını, daha sonra katılanın istemi üzerine sanık ... tarafından keşide edilen bir kısım çekleri de ciroladığını ifade etmesi karşısında; sanıklar ile katılan arasındaki ticari ilişkinin niteliği ile çeklerin hangi amaçla verildiği kesin olarak saptanamamış ise de; sanık ... tarafından keşide edilen suça konu 25.06.2006 ve 30.05.2006 tarihli çekler ile bu çeklerin arka yüzünde sanık ... ve tanık Pilatin tarafından oluşturulan ciroların sahte olmaması dikkate alındığında; sanıkların hileli davranışlarla hareket ettiklerine dair her türlü şüpheden uzak, kesin ve yeterli delil bulunmadığı, sadece iddia edilen mal alışından sonra ödemedi men talimatı verme şeklindeki eylemin dolandırıcılık suçunun hile unsurunu oluşturmadığı ve taraflar arasındaki ihtilafın hukuki uyumsuzluktan ibaret olduğu kabul edilmelidir.", CGK, 11.4.2017, E. 2015/15-510, K. 2017/225; "Sanığın, karşılığı olmadığı halde, katılana verdiği HSBC Bank İstanbul Şubesine ait 05.12.2008 keşide tarihli 4.388,00 TL bedelindeki çek için ilgili bankaya müracaat ederek, çekin rızası hilafına elinden çıktığı gerekçesi ile ödemedi men talimatı talebinde bulunduğu, bu nedenle çekin bedelinin tahsil edilmediği somut olayda; Sanığın suç kastının olmadığına ve borcu inkar etmediğine ilişkin savunması, suça konu çekin usulüne uygun olarak bankadan alınmış gerçek çek olması, her hangi bir sahteliğin bulunmaması, ödemedi men talimatının tek başına dolandırıcılık suçunun hile unsurunu oluşturmayacağı hususları birlikte değerlendirildiğinde, sanık hakkında verilen beraat hükmünde her hangi bir isabetsizlik görülmemiştir", 15. CD, 10.03.2020, E. 2017/15086, K. 2020/3620; "Sanığın suç kastıyla hareket etmediğine dair savunmaları, çek üzerinde yaptırılan bilirkişi incelemesine göre keşideci imzasının sanığa ait olduğu, suça konu çekin usulüne uygun olarak bankadan alınmış gerçek çek olması, her hangi bir sahteliğin bulunmaması, çekin vadeli çek olup, ödemedi men talimatının tek başına dolandırıcılık suçunun hile unsurunu oluşturmayacağı hususları birlikte değerlendirildiğinde, sanık hakkında verilen beraat hükmünde her hangi bir isabetsizlik görülmemiştir", 15. CD, 05.11.2019, 2017/8687, K. 2019/10958; "Sanığın, suç tarihi itibari bisiklet toptancısı olup bisiklet üretimi yapan katılan şirketten bisiklet satın aldığı, bu ticari ilişki nedeniyle suça konu Vakıfbank... Şubesine ait 04/02/2009 keşide tarih 15.000 TL bedelli çekin de aralarında olduğu çok sayıda çeki keşide ederek katılan şirkete verdiği, daha sonra 03/09/2008 tarihinde çek hesabının bulunduğu banka şubesine müracaat edip, bu çekte dahil olmak üzere 8 adet 15.000 TL bedelli çeklerle ilgili rızası hilafına elinden çıktığı gerekçesi ile ödemedi men talimatı verdiği, bu nedenle çek bedelinin katılan şirkete ödenmediği, bu surette sanığın nitelikli dolandırıcılık suçunu işlediği iddia olunan somut olayda, suça konu çekin usulüne uygun olarak bankadan alınmış gerçek çek olması, her hangi bir sahteliğin bulunmaması, sanık tarafından suça konu çekle birlikte katılan şirkete 10 adet çek verildiği ve bunların bir kısmının ödendiğine ilişkin savunması ve bu savunmayı kısmen destekler nitelikteki tanık ...'in anlatımları, çekin vadeli çek olup, ödemedi men talimatının tek başına dolandırıcılık suçunun hile unsurunu oluşturmayacağı hususları birlikte değerlendirildiğinde, sanık hakkında verilen beraat hükmünde her hangi bir isabetsizlik görülmemiştir", 15. CD, 03.10.2019, E. 2017/6806, K. 2019/9436.

¹⁰⁸ Sahte çek kullanılarak (hile kullanılarak) yarar sağlanmasında dolandırıcılık suçunun oluştuğu noktasında bir problem bulunmamaktadır ("...somut olay değerlendirildiğinde; sanığın, ... ve A... Hayat Emeklilik A.Ş'de genel koordinatör olduğunu beyan ettiği katılanlara,

olduğu tespit edilememişse, yararın elde edilmesinden sonra hileye başvurulması, ödemededen men talimatı verilmesi dolandırıcılık suçu teşkil etmeyecektir. Yararın sağlanmasından sonra verilen çekler sahte olsa bile yarar sağlanmış olduğundan sahte çek verilmesi dolandırıcılık suçunu oluşturmayacaktır¹⁰⁹. Daha önce anlaşılan miktarın, ödeme konusunda ekonomik açıdan sorun yaşanması, ödeme yeteneğinin yitirilmesi nedeniyle yerine getirilememesi halinde dolandırıcılık suçu oluşmaz. Bu durumda ödeme yeteneğinin varlığı konusunda bir zımni kabul söz konusu değildir¹¹⁰. Zira başlangıçta ödeme yeteneği bulunmaktadır. Ayrıca bu

bankanın maddi varlığı olarak kabul edilen Türkiye ... başlıklı belgeleri sahte olarak düzenleyip vermek suretiyle paralarını değerlendireceğinden bahisle haksız menfaat temin etmesi şeklindeki eylemlerinin, TCK'nın 158/1-f maddesinde düzenlenen nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturduğu gözetilmeden, suç vasfının tayininde yanılıya düşülmek suretiyle yazılı şekilde basit dolandırıcılık suçundan mahkumiyet hükümleri tesis edilmesi"; 15. CD, 17.10.2018, E. 2015/7146, K. 2018/6829; "Sanığın, katılan ...'nun yetkilisi olduğu... Maden Üretim A.Ş'den değişik tarihlerde satın aldığı sıva alçısı ve satan alçı malzemeleri karşılığında, hesap sahiplerinin elinden rızası dışında çıkıp sahte olarak düzenlenen 25/05/2009 tarih ve 9.570 TL bedelli, 10/05/2009 tarih ve 8.000 TL bedelli, 25/02/2009 tarih ve 8.000 TL bedelli, 31/03/2009 tarih ve 4.850 TL bedelli, 20/03/2009 tarih ve 6.000 TL bedelli, 05/03/2009 tarih ve 5.350 TL bedelli çekler ile 25/04/2009 tarih ve 7.000 TL bedelli, 04/05/2009 tarih ve 7.440 TL bedelli tamamen sahte olarak üretilmiş çekleri verdiği, çeklerin bankaya ibrazında sahteliklerinin tespit edildiği anlaşılmakla; sanığın eyleminin TCK'nın 158/1-f ve 43/1. maddelerinde düzenlenen zincirleme nitelikli dolandırıcılık ve aynı kanununun 204/1 ve 43/1. maddelerinde yer alan zincirleme resmi belgede sahtecilik suçlarını oluşturduğunu takdir eden mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik görülmemiştir", 15. CD, 5.12.2018, E. 2016/4670, K. 2018/9059). Ancak, geçerli çek kullanılması, ancak bankada karşılığının olmadığı durumlarda dolandırıcılık suçunun oluşup oluşmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Bazı yazarlar dolandırıcılık suçunun oluşmadığını, şartları gerçekleşmişse karşılıksız çek keşide etme fiilinin meydana geleceğini benimsemektedirler: Bkz.: Donay, Süheyl, Son Değişiklikler Açısından Çek, İstanbul 1990, s. 105-108; Bakıcı, Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri, C. 1, Ankara 2008, s. 251; Malkoç, İsmail, Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, C. 1, Ankara 2008, s. 1396; Parlar, Ali/Parlar, Aynur, Son Değişikliklerle Açıklamalı-İçtihatlı Çek Bankacılık ve Döviz Suçları, Ankara 2004, s. 71; Gündel, Ahmet, 5237 sayılı TCK'da Zimmet, Sahtecilik, Dolandırıcılık, Yağma, Hırsızlık, Güveni Kötüye Kullanma Suçları, Ankara 2009, s. 469. Ancak çek sahte olmasa bile karşılığının olmadığını bilerek, ödememek için veren kişi zımni olarak hile hareketini gerçekleştirmiştir, dolayısıyla da dolandırıcılık suçu oluşmuştur. Dolandırıcılık suçunun oluştuğu yönünde bkz.: Erdem, Mustafa Ruhan Erdem, "Yeni Türk Ceza Kanununda Malvarlığına Karşı Suçlar", <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.htm>, s. 540, 541. Ancak ödeme zamanı geldiğinde alacaklılardan parasını alarak ödeyeceği inancıyla hareket eden kişinin dolandırıcılık kastı olmayacağı için suç oluşmayacaktır.

¹⁰⁹ 15. CD, 17.12.2018, E. 2017/15224, K. 2018/9639.

¹¹⁰ Wessels/Hillenkamp, s. 107.

durumda ödeme yeteneğini kaybeden kişinin bunu alacaklıya bildirme yükümlülüğünün bulunmadığı belirtilmektedir¹¹¹.

Borcun yenilenmesi, yani eskisinin sona erdirilip yeni bir borç meydana getirilmesi amacıyla hile kullanılması söz konusu olmuşsa dolandırıcılık suçu oluşacaktır¹¹². Yeni bir borç ilişkisi söz konusu değilse önceden doğan borca karşılık olarak verilmişse dolandırıcılık suçu oluşmayacaktır¹¹³.

¹¹¹ Bkz.: Schönke/Schröder-Cramer/Perron, § 263, kn. 22.

¹¹² “Ceza Genel Kurulunun 03.03.1998 tarihli ve 8-69 sayılı kararında belirtildiği üzere, dolandırıcılık suçunun oluşabilmesi için mağdur veya bir başkasına verilen zarar, sanığın hileli söz ve davranışlarından sonra ve bu nitelikteki söz ve davranışların sonucu oluşmalıdır. Hâliyle de, borcun yenilenmesi amacıyla hile kullanılması durumunda, diğer unsurların da bulunması şartıyla dolandırıcılık suçunun oluşacağı açıktır. Ancak, **borcun yenilenmesi, diğer bir ifadeyle eskisinin sona erdirilip yeni bir borç meydana getirilmesi söz konusu değil ise önceden oluşmuş bir zarar veya doğmuş bir borç için hileli davranışlarda bulunulması halinde dolandırıcılık suçu oluşmaz.** Zira karşı taraf, zararın veya alacağının varlığından haberdar olup zarar veya borç, kandırıcı nitelikteki davranışlar sonucu oluşmamıştır.

Bu açıklamalar ışığında uyumsuzluk konusu değerlendirildiğinde;

Tanık'un katılanın Isparta merkez Çukur köyünde bulunan arazisini 90.000 TL karşılığında, bu arazide içme suyu tesisi kurmak amacıyla satın aldığı, katılana 10.000 TL nakit para ile 18.04.2007 düzenleme, 30.10.2007 vade tarihli ve 80.000 TL tutarında senet verdiği, katılanın da arazinin tapusunu devrettiği, senedin vadesinde ödenmemesi nedeniyle katılanın tanık aleyhine icra takibi başlattığı, bunun üzerine tanık'un katılan ile yeni bir anlaşma yaptığı ve yapılan bu anlaşma uyarınca söz konusu arazinin bedeli için sanığın yetkilisi olduğu A-C Meridyen Emlak İnşaat Turizm İthalat İhracat San. ve Tic. Ltd. Şti.nin borçlu, katılanın alacaklı olduğu, 25.11.2008 'keşide tarihli ve 110.000 TL tutarındaki çekin katılana verildiği, katılanın vekili Avukat ... tarafından imzalanan 24.09.2008 tarihli protokol ile de çek bedeli tahsil edildiğinde senedin iptal edilip icra dosyasının işlemde kaldırılacağı hususunun kararlaştırıldığı, ancak sanığın daha önce vermiş olduğu ödemeden men talimatı nedeniyle çek bedelinin tahsil edilemediği olayda; katılanın arazisini satın karşılığında tanık'tan aldığı 80.000 TL bedelli senedin 18.04.2007 tarihinde düzenlenmiş olması, bu senede dayalı icra takibi devam ettiği sırada ve yaklaşık bir buçuk yıl sonra katılan vekili tarafından imzalanan 24.09.2008 tarihli protokol ile senet borcuna karşılık suça konu 110.000 TL bedelli çekin verilmesi, senedin iptal edilip icra takibinin işlemde kaldırılmasının ise ileri tarihli (25.11.2008) olarak düzenlenen çek bedelinin tahsili şartına bağlanması, ayrıca tarafların çekin verilmesi sırasında eski borcu ortadan kaldırmak iradesi ile hareket etmediklerinin anlaşılması ve bu nedenle **borcun yenilenmesinin söz konusu olmayıp suça konu çekin önceden doğan borç nedeniyle ve bu borca teminat olarak verilmiş olması karşısında, sanığa atılı dolandırıcılık suçunun unsurları itibarıyla sabit olmadığı kabul edilmelidir**”, CGK, 27.11.2018, E. 2017/505, K. 2018/571.

¹¹³ 23. CD, 04.05.2016, E. 2015/9230, K. 2016/5825.

Zilyetliğin devrinden sonra, yani yararın sağlanmasından sonra mali iade etmemek için gerçekleştirilen hileli davranışlar da dolandırıcılık suçu oluşturmaz¹¹⁴.

Hilelin yararın elde edilmesinden önce yapılması gerektiği gibi yararın elde edildiği esnada yapılması durumunda da dolandırıcılık gerçekleşir. Bir başka ifadeyle hile yapılıp aynı anda yararın sağlandığı durumlarda da dolandırıcılık suçu oluşur. Yargıtay alışveriş yapıldığı sırada karşılık olarak sahte çekin verildiği olaylarda dolandırıcılık suçunun oluştuğunu kabul etmektedir¹¹⁵.

C. Dolandırıcılık Suçunun İştirak Halinde İşlenmesinde Hilenin Zamanı

Çok hareketli suçlarda kanuni tanımında yer alan hareketlerin birlikte suç işleme kararı doğrultusunda iş bölümü çerçevesinde yerine

¹¹⁴ Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 742.

¹¹⁵ “Tekrar vurgulamalıyız ki, hile en geç failin menfaat edinmesi sırasında mevcut olmalıdır. Ayrıca hileli hareket, mağduru tasarruf yapmaya yönelmeli, mağdurun bu tasarrufu da kendisi veya bir başkası için zarara yol açarken fail yahut başka birisinin menfaat edinmesi amacına yönelik olmalıdır”, 23. CD, 15.02.2016, E. 2016/1817, K. 2016/1324; “Sanığın, katılan ...’nın iş yerine giderek bilgisayar ve fotoğraf malzemesi aldığı karşılığında suça konu 6.400 TL bedelli çeki verdiği, katılanın çeki tahsil etmek için bankaya ibraz ettiğinde ödemedi men talimatı olduğunun belirtildiği, yapılan araştırmada çekin çalıntı olduğu, bu şekilde nitelikli dolandırıcılık ve resmi belgede sahtecilik suçlarını işlediği iddia olunan olayda... Sanık hakkında nitelikli dolandırıcılık suçundan verilen mahkumiyet hükmüne yönelik temyiz incelemesinde, Sanığın savunması, katılanların beyanları, bilirkişi raporları ile dosya kapsamında mahkemeye sanığın üzerine atılı suçu işlediğine dair verilen mahkumiyet hükmü ve uygulamasında bir isabetsizlik görülmemiştir.”, 15. CD, 15.10.2018, E. 2015/12550, K. 2018/6649; “Sanığın EKZ Mühendislik isimli şirketin yetkilisi olduğu, olay tarihinde katılan ... ile yapılan ticari ilişkiye binaen suça konu keşidecisi Mühendislik isimli şirket olan 2000 TL ve 4500 TL bedelli 15/12/2007 keşide tarihli iki adet çeki verdiği, çeklerin bankaya ödenmek üzere sunulduğunda ödemedi men talimatı nedeniyle herhangi bir ödeme yapılmadığı, bunun üzerine katılanın şikayetçi olduğu, katılanın şikayeti üzerine çeklerin keşidecisi olan Mühendislik isimli şirketin yetkilisi olan ... hakkında karşılıksız çek keşide etmek suçundan yapılan yargılamada suça konu çeklerdeki keşideci imzasının ...’ya ait olmaması üzerine suç duyurusunda bulunulduğu, olay nedeniyle katılana suça konu çekleri veren sanık hakkında atılı nitelikli dolandırıcılık suçunu işlediği iddia olunan olayda; Sanığın savunması, katılan ve tanık beyanları, icra takip dosyası, bilirkişi raporu ile dosya kapsamında sanığın üzerine atılı nitelikli dolandırıcılık suçunu işlediğine yönelik mahkemeye verilen mahkumiyet hükmü ve uygulamasında bir isabetsizlik görülmemiş olup, sanığa laminant işi yapan katılanın fatura kesmesinden sonra suça konu sahte çekleri vermiş olması nedeniyle önceden doğan borcun söz konusu olmaması karşısında bu husustaki tebliğnamedeki düşünceye iştirak edilmemiştir.”, 15. CD, 10.12.2018, E. 2018/2563, K. 2018/9270.

getirilmesi durumunda müşterek faillik söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla işbölümü çerçevesinde dolandırıcılık suçunun hareketlerini veya hareketlerinden birine fiilin icrası sırasında iştirak eden kişi müşterek fail olacaktır. Müşterek fail olabilmek için de hilenin yapılması ve yararın sağlanması fiilleri icra edilirken fonksiyonel fiil hakimiyetinin bulunması zorunludur. Müşterek faillikte de müşterek faillerin dolandırıcılık suçundan sorumlu tutulabilmesi için işbölümü çerçevesinde hileyi gerçekleştiren müşterek failin yararın sağlanmasından önce en geç yararın sağlandığı esnada hileyi gerçekleştirmesi lazımdır. Çok hareketli suçlarda hareketlerden birinin yapılmasından sonra diğer hareketin icrasına başka bir kişinin katılması durumunda sonradan katılan kişiye daha önce yapılan hareketin (hilenin) ve suçun isnad edilip edilmeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bazı yazarlara göre bu tür durumlarda ayrı ayrı değerlendirme yapmak gerekmektedir. Eğer ilk harekete yapılan katkı hala güncel ve devam ediyorsa ikinci harekete katılan kişi suçtan sorumlu olacaktır. Ancak ilk harekete yapılan katkı güncel ve devam etmiyorsa sonraki fiile katılan kişiye isnad edilmeyeceği belirtilmektedir¹¹⁶. Dolandırıcılıkta hilenin etkisi devam ettiğinden ve sonradan katılan kişi daha önce hilenin yapıldığını bilmesi şartıyla dolandırıcılık suçundan sorumlu olacaktır. Yararın sağlanmasından sonra dolandırıcılık suçuna iştirak mümkün değildir. Fiilin icrası tamamlandığı için fiilin icrası sırasında bulunması gereken fiil hakimiyeti gerçekleşmez ve müşterek faillik olmaz. Dolayısıyla suçun tamamlanmasından sonra yapılan davranış hile ve müşterek faillik doğurmadığı gibi suçun tamamlanmasından önce yapıldığı kabul edilen hileye de müşterek fail olarak iştirak etmeyi sağlamaz. Dolandırıcılık fiiline katılmayan kişinin yararın sağlanmasından sonra çekin çalıntı veya kayıp olduğunu bankaya bildirmesi, ödemedi men talimatı vermesi alışverişin gerçekleşmesinden, dolandırıcılık suçunun tamamlanmasından sonra yapıldığı için hile ve müşterek faillik teşkil etmez.

Failin hileyi gerçekleştirmede bir insanı araç olarak kullanması halinde dolaylı faillik söz konusu olur. Dolayısıyla, dolaylı failliğin ve dolandırıcılık suçunun oluşması için araç olarak kullanılan kişinin hileyi yararın sağlanmasından önce gerçekleştirmesi gerekir.

Azmettirenin dolandırıcılık suçundan sorumlu olması için hilenin yapılmasından önce azmettirmeyi gerçekleştirmesi ve hilenin yukarıda belirtildiği gibi yararın sağlanmasından önce gerçekleştirilmesi gerekir.

¹¹⁶ Heinrich, Bernd, Ceza Hukuku, Genel Kısım-II (Editör: Yener Ünver), Ankara 2015, s. 267, 268.

Yardım eden için özellik arz eden durum bulunmamaktadır. Yukarıda yapılan belirlemeler çerçevesinde değerlendirme yapılmalıdır.

SONUÇ

Dolandırıcılık suçunun oluşması için aranan unsurlardan birini hile oluşturmaktadır. Hile kavramı ceza hukukunda üzerinde durulan bir kavram olmakla beraber tartışmaların sona erdiğini söylemek mümkün değildir. Özellikle zımni hilenin ve ihmali şekilde gerçekleştirilen hilenin doktrinde tartışmalı olduğu görülmektedir. İhmalde sözleşmeden kaynaklanan garantörlükte her sözleşmenin bildirim yükümlüğü doğurup doğurmadığı tartışmalıdır. Günümüzde sözleşmeden kaynaklanan garantörlük için sadece sözleşmenin varlığı yetmediği, özel güven ilişkisi olan bir sözleşmenin varlığının gerektiği kabul edilmektedir. Özel güven ilişkisi olmaksızın kredi kurumuyla müşteri arasındaki normal kredi sözleşmesinin böyle bir garantörlük doğurmadığı benimsenmektedir.

Hilenin zamanı ise yapılan çalışmalarda açıkça üzerinde durulan bir konu değildir. Ancak Yargıtay kararlarında hilenin zamanıyla ilgili belirleme yapıldığı görülmektedir. Kabul edilen uygulamaya göre hilenin yararın sağlanmasından önce, en geç yararın sağlandığı anda yapılması gerekir. Ancak borcun yenilenmesi, yani eskisinin sona erdirilip yeni bir borç meydana getirilmesi amacıyla hile kullanılması söz konusu olmuştaysa bu takdirde dolandırıcılık suçu oluşmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akgündüz, Ahmet, “Kanunnamelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri Şer’i Tahlili”, İslami Araştırmalar Dergisi, C. 12, S. 1, 1999, s. 1-16.
- Atalan, Mustafa, Dolandırıcılık Güveni Kötüye Kullanma ve Sahtecilik Suçları Şerhi, Ankara 2015.
- Aydın, Devrim, “Dolandırıcılık Suçu”, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1910027>, s. 649-705.
- Bakıcı, Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri, C. 1, Ankara 2008.
- Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar (C. I), 4. Bası, İstanbul 2017.
- Cihan, Erol, Cebir Kullanma Cürmü (TCK.m.188), İstanbul 1978.
- Donay, Süheyl, Son Değişiklikler Açısından Çek, İstanbul 1990.
- Dönmezer, Sulhi, Kişilere ve Mala karşı Cürümler, 16. Bası, İstanbul 2001.
- Eker-Kazancı, Behiye/Zeyrek, İlker, “TCK’da Dolandırıcılık Suçu”, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C. 21, Özel S., 2019, s. 521.
- Erem, Faruk, Türk Ceza Kanunu Şerhi, Özel Hükümler (C. III), Ankara 1993.
- Erem, Faruk, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku (C.IV), Özel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 1985.
- Erdem, Mustafa Ruhan Erdem, “Yeni Türk Ceza Kanununda Malvarlığına Karşı Suçlar”, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.htm>.
- Gökçen, Ahmet, Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, İstanbul 1989.
- Gökçen, Ahmet/ Balcı, Murat/Pamuk-Şivilioğlu, Gülfem/ Çakır, Kerim /Apiş, Özge/İçer, Zafer/Yılmaz, Zahit/Gültekin-Diken, Nil Melek/Erdin, Selim/Öztürk, Nurten/Ünal, Ertuğrul/Şenerdoğan, Büşra, Malvarlığına Karşı Suçlar (m. 141-169), Ankara 2018.
- Gül, Ahmet, Doğrudan Dolaylı Bilişim Suçları, Ankara 2016.

- Gündel, Ahmet, 5237 sayılı TCK'da Zimmet, Sahtecilik, Dolandırıcılık, Yağma, Hırsızlık, Güveni Kötüye Kullanma Suçları, Ankara 2009.
- Hafizoğulları, Zeki/Özen, Muharrem, Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Kişilere Karşı Suçlar, 2. Baskı, Ankara 2011.
- Haft, Fritjof, Strafrecht Besonderer Teil, 6. Auflage, München 1997.
- Heinrich, Bernd, Ceza Hukuku, Genel Kısım-II (Editör: Yener Ünver), Ankara 2015.
- Jescheck, Hans-Heinrich/Weigend, Thomas, Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil, 5. Auflage, Berlin 1996 Jescheck, Hans-Heinrich/Weigend, Thomas, Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil, 5. Auflage, Berlin 1996.
- Kamışlı, Gani, Dolandırıcılık Suçu, 2. Baskı, Ankara 2021.
- Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, 7. Baskı, Ankara 2020 (Özel Hükümler).
- Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 15. Baskı, Ankara 2022.
- Lackner, Karl/Kühl, Kristian, Strafgesetzbuch, 21., neubearbeitete Auflage, München 1995.
- Malkoç, İsmail, Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, C. 1, Ankara 2008.
- Okuyucu-Ergün, Güneş, "Dolandırıcılık Suçunun Susmak Suretiyle İşlenmesi Sorunsalı", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12 (1), 2021, s. 304-312.
- Önder, Ayhan, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında İşlenen Suçlar, İstanbul 1994.
- Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar, Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 16. Baskı, Ankara 2021.
- Özgenç, İzzet, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, Ankara 2002 (Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar).
- Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku, Türk Ceza Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 18. Bası, Ankara 2022.

- Parlar, Ali, Dolandırıcılık Suçu, Ankara 2011.
- Parlar, Ali/Parlar, Aynur, Son Değişiklerle Açıklamalı-İçtihatlı Çek Bankacılık ve Döviz Suçları, Ankara 2004.
- Savaş, Vural-Mollamahmutoglu, Sadık, Türk Ceza Kanunu Yorumu (C. IV), 3. Bası, Ankara 1999.
- Schönke, Adolf/Schröder, Horst/Lenckner, Theodor/Cramer, Peter/Stree, Walter, Strafgesetzbuch, Kommentar, 28., neubearbeitete Auflage von Eser, Albin/Heine, Günter/Perron, Walter/Sternberg-Lieben, Detlev/Eisele, Jörg/Bosch, Nikolaus/Hecker, Bernd/Kinzig, Jörg/ Schittenhelm, Ulrike, München 2010.
- Selçuk, Sami, Dolandırıcılık, İstanbul 1982.
- Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Güncellenmiş 11. Baskı, Ankara 2016.
- Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Güncellenmiş 19. Baskı, Ankara 2021.
- Tiedemann, Klaus, Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar, Großkommentar, 12. Aufl., §§ 263 bis 266b, Neunter Band, Berlin/ Boston 2012.
- Toroslu, Nevzat, Ceza Hukuku, Özel Kısım, Ankara 2005.
- Tröndle, Herbert/Fischer, Thomas, Strafgesetzbuch und Nebengesetze, 53. Auflage, München 2006.
- Wessels Johannes/Hillenkamp, Thomas (Çev. Ali Kemal Yıldız), Malvarlığına Karşı Suçlar ve Ekonomik Suçluluk, Ankara 2009.